

Pionirski grad (Grad mladih) u Granešini - odnos krajobraza i arhitekture

Tomić, Domagoj

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Agriculture / Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:204:637809>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-30**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Agriculture University of Zagreb](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AGRONOMSKI FAKULTET**

**PIONIRSKI GRAD (GRAD MLADIH) U GRANEŠINI –
ODNOS KRAJOBRAZA I ARHITEKTURE**

DIPLOMSKI RAD

Domagoj Tomić

Zagreb, rujan, 2022.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AGRONOMSKI FAKULTET**

Diplomski studij:

Krajobrazna arhitektura

**PIONIRSKI GRAD (GRAD MLADIH) U GRANEŠINI –
ODNOS KRAJOBRAZA I ARHITEKTURE**

DIPLOMSKI RAD

Domagoj Tomić

Mentor:

Prof. art. Stanko Stergaršek

Zagreb, rujan, 2022.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AGRONOMSKI FAKULTET**

**IZJAVA STUDENTA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI**

Ja, **Domagoj Tomić**, JMBAG 0178103150, rođen/a 12.6.1995. u Ogulinu, izjavljujem da sam samostalno izradio diplomski rad pod naslovom:

PIONIRSKI GRAD (GRAD MLADIH) U GRANEŠINI – ODNOS KRAJOBRAZA I ARHITEKTURE

Svojim potpisom jamčim:

- da sam jedina autorica/jedini autor ovoga diplomskog rada;
- da su svi korišteni izvori literature, kako objavljeni tako i neobjavljeni, adekvatno citirani ili parafrazirani, te popisani u literaturi na kraju rada;
- da ovaj diplomski rad ne sadrži dijelove radova predanih na Agronomskom fakultetu ili drugim ustanovama visokog obrazovanja radi završetka sveučilišnog ili stručnog studija;
- da je elektronička verzija ovoga diplomskog rada identična tiskanoj koju je odobrio mentor;
- da sam upoznata/upoznat s odredbama Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu (Čl. 19).

U Zagrebu, dana _____

Potpis studenta / studentice

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AGRONOMSKI FAKULTET**

IZVJEŠĆE

O OCJENI I OBRANI DIPLOMSKOG RADA

Diplomski rad studenta **Domagoja Tomića**, JMBAG 0178103150, naslova

PIONIRSKI GRAD (GRAD MLADIH) U GRANEŠINI – ODNOS KRAJOBRAZA I ARHITEKTURE

obranjen je i ocijenjen ocjenom _____, dana _____.

Povjerenstvo:

potpisi:

1. Prof. art. Stanko Stergaršek mentor

2. Doc. dr. sc. Ines Hrdalo član

3. Doc. dr. sc. Iva Rechner Dika član

Zahvala

Posebnu zahvalu upućujem svojem mentoru, prof. art. Stanku Stergaršku na inspiraciji i motivaciji za samu ideju i odabir, kao i razradu teme diplomskog rada, te na iskazanoj pomoći, svim savjetima i konzultacijama prilikom njegove izrade.

Također, zahvaljujem i članovima povjerenstva, doc. dr. sc. Ines Hrdalo i doc. dr. sc. Ivi Rechner Dika, kao i svim ostalim djelatnicima Zavoda za ukrasno bilje, krajobraznu arhitekturu i vrtu umjetnost Agronomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu na svim savjetima i prenesenom znanju tijekom cjelokupnog studiranja preddiplomskog i diplomskog studija Krajobrazna arhitektura.

Sadržaj

1.	Uvod	1
1.1.	Problem	1
1.2.	Cilj	1
1.3.	Metode.....	1
1.4.	Smještaj	2
1.5.	Povijesni prikaz Pionirskog grada	3
1.6.	Pregled literature	5
2.	Analiza po Lynchu	7
2.1.	Rubovi i ulazi.....	7
2.2.	Područja	10
2.3.	Linije.....	12
2.4.	Čvorišta	16
2.5.	Akcenti	19
2.5.1.	Akcenti – antropogeni	19
2.5.2.	Akcenti – vegetacijski	21
2.6.	Zaključak.....	23
3.	Analiza funkcionalnih cjelina.....	25
3.1.	Međusobni odnos funkcionalnih cjelina	29
3.2.	Usporedba današnjeg stanja s projektom Ivana Vitića iz 1953.....	30
3.3.	Zaključak.....	32
4.	Odnos krajobraza i arhitekture	34
4.1.	Odnos krajobraza i arhitekture iz perspektive krajobrazne arhitekture.....	35
4.2.	Odnos krajobraza i arhitekture iz perspektive arhitekture	38
4.3.	Odnos krajobraza i arhitekture – stambeni paviljoni Ivana Vitića	41

4.4.	Odnos krajobraza i arhitekture – hotel Ivana Vitića	46
Zaključak		50
5.	Popis literature	51
5.1.	Popis korištenih izvora – poveznica.....	52
5.2.	Izvori slika	53
Životopis.....		55

Sažetak

Diplomskog rada studenta **Domagoja Tomića**, naslova

PIONIRSKI GRAD (GRAD MLADIH) U GRANEŠINI – ODNOS KRAJOBRAZA I ARHITEKTURE

Pionirski grad (danas Grad mladih) u Granešini kompleksan je projekt koji je opisan u više znanstvenih i publicističkih radova, no oni se vrlo malo bave temom odnosa arhitekture i krajobraza. Problem s kojim će se suočiti ovaj rad je nedostatak detaljnije analize tog odnosa, kako za cjelinu, tako i za pojedine građevine. Cilj rada je razmotriti odnos projektiranog i izvedenog stanja, utvrditi odnos arhitekture i krajobraza na urbanističkom mjerilu, definirati karakteristike i eventualne razlike u odnosu arhitekture i krajobraza na razini pojedinih građevina, te prepoznati obilježja transformacije prostora kroz vrijeme. Rad obuhvaća terenski uvid, prikupljanje, sistematizaciju i analizu planske i projektne dokumentacije, kao i relevantnih znanstvenih članaka.

Ključne riječi: građevina, prostor, projekt

Summary

Of the master's thesis - student **Domagoj Tomić**, entitled

THE PIONEER CITY (THE CITY OF YOUTH) IN GRANEŠINA – THE RELATIONSHIP BETWEEN LANDSCAPE AND ARCHITECTURE

The Pioneer City (today The City of Youth) in Granešina is a complex project that has been described in several scientific and journalistic papers, but they deal very little with the topic of the relationship between architecture and landscape. The problem that this work will face is the lack of a more detailed analysis of this relationship, both for the whole project and for individual buildings. The aim of the work is to consider the relationship between designed and constructed state, to determine the relationship between architecture and landscape on an urban scale, to define the characteristics and possible differences in the relationship between architecture and landscape at the level of individual buildings, and to recognize the features of spatial transformation over time. The work includes field observation, collection, systematization and analysis of planning and project documentation as well as relevant scientific articles.

Keywords: building, space, project

1. Uvod

Prema registru kulturnih dobara Republike Hrvatske, povijesni dio kulturno-povijesne cjeline „Pionirski grad“ (Grad mladih), izgrađen između 1948. i 1953. godine, jedinstveni je sačuvani primjer arhitekture javne namjene iz prvih poslijeratnih godina u gradu Zagrebu namijenjen rekreaciji djece uz edukaciju. Najzaslužniji za izradu programa i planiranje cijelog kompleksa Pionirskog grada bili su urbanist Josip Seissel i arhitekt Ivan Vitić. Raznoliki sadržaji poput škole, kazališta, gospodarskih paviljona, paviljona za glazbu, kiparstvo i slikarstvo projektom su smješteni unutar šumske površine. Uz Ivana Vitića, spomenute objekte projektirao je i arhitekt Marijan Haberle. Za hortikulturno uređenje Pionirskog grada zaslužni su dvojica značajnih krajobraznih arhitekata, Zvonimir Frölich i Pavao Ungar.

1.1. Problem

Pionirski grad (danas Grad mladih, Granešina) sagrađen je kao ansambl građevina i vanjskih prostora u službi holističke, polu-formalne edukacije u vrijeme socijalizma. Ovaj kompleksan projekt opisan je u više znanstvenih i publicističkih radova, no oni se samo u naznakama dotiču teme odnosa arhitekture i tadašnjeg, odnosno planiranog krajobraza. Nedostatak detaljnije analize tog odnosa, kako za cjelinu, tako i za pojedine građevine/autore, problem je s kojim će se suočiti ovaj rad.

1.2. Cilj

Cilj rada je razmotriti odnos projektiranog i izvedenog stanja, utvrditi odnos arhitekture i krajobraza na urbanističkom mjerilu, definirati karakteristike i eventualne razlike u odnosu arhitekture i krajobraza na razini pojedinih građevina, te prepoznati obilježja transformacije prostora kroz vrijeme.

1.3. Metode

Rad obuhvaća prikupljanje, sistematizaciju i analizu planske i projektne dokumentacije i relevantnih znanstvenih članaka, kao i arhivskih fotografija iz vremena izgradnje i vremena korištenja u vrijeme socijalizma, te građe koja se tiče postsocijalističkog razdoblja. Temeljem uvida na terenu skiciranjem i fotografiranjem će se dokumentirati eventualna odstupanja sadašnjeg stanja u odnosu na planirano/izvedeno stanje. Osnovna metoda rada je provedba prostorne/krajobrazne analize na razini urbanističkog koncepta, kao i analize odnosa arhitekture i krajobraza na razini pojedinih karakterističnih građevina/autora. Sintetički dio se odnosi na prepoznavanje eventualnih zakonitosti promjene odnosa arhitekture i krajobraza u vrijeme planiranja, izgradnje i korištenja te će se na temelju toga zaključiti o otpornosti prostornog koncepta kroz vrijeme.

1.4. Smještaj

Cjelokupni prostor Grada mladih u Granešini smješten je u sjeveroistočnom dijelu Grada Zagreba, odnosno na jugoistočnim obroncima Medvednice, u blizini potoka Trnave. Prema Perušiću (2017.) Grad mladih Granešina prostire se na 46 hektara šumovitog proplanka visinske razlike 46 metara. Kompletan prostor parka omeđen je metalnom ogradom, te je ulaz za posjetitelje vremenski ograničen. Tlocrtno se prostor parka može definirati kao zatvoreni nepravilni geometrijski oblik (Slika 1).

Slika 1: Smještaj i obuhvat Grada mladih

Izvor: Google Maps,

<https://www.google.com/maps/place/Grad+mladih/@45.8531518,16.0488217,805m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x0:0x67a9fb35a43bec4!8m2!3d45.8545029!4d16.0517134> - Pristupljeno 3. kolovoza 2022.

1.5. Povijesni prikaz Pionirskog grada

Veći dio građevina u središnjem dijelu prostora, koji se preklapa s današnjim obuhvatom, izgrađen je između 1948. i 1951. godine, a čine ih četrdesetak prizemnih objekata namijenjenih povremenom boravku djece. Ukupna površina unutarnjeg prostora tih građevina iznosi 7300 m². One se prema funkciji mogu podijeliti na stambene jedinice i građevine zajedničke namjene. Osim arhitekture tih građevina, osmišljena je ukupna cjelina Grada mladih koja obuhvaća i krajobrazno uređenje. Upravo taj odnos je tema ovog rada.

Prema Perušiću (2017.) sam koncept i ideja izgradnje takvog kompleksa namijenjenog edukaciji i odgoju djece do tada su kod nas bili nepoznanica, te se može reći da je njegova izgradnja u to vrijeme bila zapravo revolucionarna ideja i svojevrsna pedagoška novina u tadašnjem društvu. Grad mladih, odnosno tadašnji Pionirski grad, često je bio nazivan i dječjim gradom, a u njega su organizirano dolazila djeca u dobi od 9 do 14 godina na školovanje i boravak.

Glavni dio projekta, onaj koji se odnosi na program namijenjen boravku djece, izveden je do 1951. godine. Taj se dio nalazi u današnjem obuhvatu Grada mladih. S druge strane, prostor predviđen za sportske i rekreacijske aktivnosti, koji je planiran u zoni smještenoj zapadno od granice današnjeg obuhvata, nije izveden ni do danas. Što se tiče izmjena u prostoru Pionirskog grada, od njegove same izgradnje pa do danas bilo je svega nekoliko manjih građevinskih intervencija koje su uglavnom uključivale obnovu zgrada, te uređivanje i proširivanje asfaltiranih staza i opločenih površina. Generalno ni jedna od tih sitnih prostornih izmjena nije narušila izvornu ideju i koncept arhitektonskog rješenja Pionirskog grada. Treba istaknuti i da je Grad mladih u današnjem obuhvatu uvršten kao kulturno-povijesna cjelina u Registar kulturnih dobara Ministarstva kulture Republike Hrvatske, pod brojem Z-2285.

Nakon izgradnje stambenih objekata, koje je većinom projektirao arhitekt Ivan Vitić, a dva paviljona arhitekt Marijan Haberle, potrebno je bilo osmisliti i izraditi projekte krajobraznog uređenja prostora oko i između građevina, kao i nivelaciju terena, te detaljnu geodetsku snimku. Kako navodi Perušić (2017.) tadašnja uprava gradnje Pionirskog grada naručila je od Urbanističkog zavoda Grada Zagreba i Urbanističkog instituta Hrvatske projekte krajobraznog uređenja. Angažirani su bili krajobrazni arhitekti Zvonimir Frölich i Pavao Ungar, koji su se prilikom projektiranja držali isplaniranog urbanističkog koncepta kojim je bilo predviđeno da se novim krajobraznim rješenjem oblikuje središnji prostor s izgrađenim objektima, a uz minimalne intervencije u prostoru zadrži što veći dio okolne već postojeće hrastove i bukove šume. Kako navode Seissel i Vitić (1948.) istočna padina samog terena obrasla je bukovom šumom, a zapadna hrastovom.

Iako je, prema Perušiću (2017.), tijekom izgradnje Pionirskog grada bilo nekoliko stanki zbog nedostatka novca, 1951. godine je ipak izgrađen, te je 27. kolovoza iste godine za njega izdana uporabna dozvola. Tada je izgrađeno 20 stambenih paviljona, dva hotela, restoran, upravna zgrada, dom tehnike i nauke, paviljon-radionica metalaca, pošta, prometne površine,

cesta, staze i centralna septička jama, koja je tada još uvijek bila potrebna zbog nedostatka kanalizacijske mreže. Ostali radovi u Pionirskom gradu nastavili su se kroz kasnije godine jer tada još nisu bili dovršeni. To je uključivalo radove na građevinskom i kiparskom paviljonu, kupaonicama, kanalizacijskom sustavu i jezeru. U Pionirski grad doveden je i vodovod koji je oskrbljivao i okolna stambena naselja.

Za projekt Pionirskog grada, urbanist Josip Seissel i arhitekt Ivan Vitić dobili su 1949. drugu državnu nagradu od tadašnje Vlade Federativne Narodne Republike Jugoslavije, koja se dodjeljivala zaslužnim arhitektima. Navedeni projekt dobio je i brojna druga priznanja, te je bio objavljen u brojnim stručnim arhitektonskim časopisima, a nakon izgradnje bio je i prezentiran u poznatim arhitektonskim revijama, kao što je primjerice *Das Werk*.

Prema Križiću (2015.) Pionirski grad je nastao u određenom društvenom, vremenskom i prostornom kontekstu koji je u međuvremenu drastično promijenjen. Namjena za koju je projektiran, vrijeme u kojem je korišten, širi prostorni kontekst koji je na određeni način i omogućavao „samostalnost“ i „neovisnost“ „Pionirca“ kao „grada“, nestali su ili su izmijenjeni. Kompleks je od početka 1990-ih korišten u više provizornih svrha. Bio je u funkciji osnovne škole, privremenog smještaja za vojsku i policiju tijekom Domovinskog rata, kao i u funkciji smještaja izbjeglica iz ratom pogođenih područja. Svih tih godina minimalno je ili gotovo uopće nije ulagano u održavanje i obnovu. Prva veća intervencija izvršena je 2003. godine, kada je obnovljeno deset paviljona. Od tada se prostor Grada mladih koristi kao izletišta, tj. kao škola u prirodi za djecu predškolske dobi, a u obnovljenim paviljonima pruža uslugu hostelskog smještaja.

Kada je riječ o današnjem stanju i potencijalnoj revitalizaciji Grada mladih, Križić navodi (2015.) da brojne odlike tog prostora mogu biti iskorištene pri njegovoj potencijalnoj revitalizaciji, kao i pri pokretanju razvojnih procesa u tom dijelu grada. Jedna od njih je i afirmiranje nikad izvedene druge faze planiranog Pionirskog grada, u kojoj su predviđeni kulturni i sportski sadržaji. Dobra okolnost je ta što je prostor Grada mladih zaštićen i upisan u registar kulturnih dobara. Time su spriječene eventualne pomisli na transformaciju Grada, jedne od rijetkih očuvanih vrijednih lokacija u Zagrebu, primjerice, u građevinsku i stambenu zonu. Isto tako, Križić (2015.) smatra da se kulturna zaštita graditeljskog naslijeđa ne bi smjela zaustaviti na pukoj konzervaciji, nego bi trebala poduzimati i aktivne mjere za njegovo buduće kvalitetno korištenje. Smisao konzervacije nije da prostor postane samo scenografija, slika bez sadržaja koja muzealno prikazuje neko prošlo vrijeme i ono što živi još samo u uspomenama starijih generacija. Pionirskom gradu su smisao davali djeca i mladi, te mu ga jedino oni mogu i vratiti danas u suvremenom dobu. Gradu mladih potrebna je zaštita, ne samo od bagera i birokracije, nego i od zaborava.

1.6. Pregled literature

S obzirom na samu lokaciju, autori projekta Pionirskog grada Seissel i Vitić (1948.) naglašavaju kako je važno da grad bude smješten u izrazito lijepoj okolini, živopisnoj i raznolikoj, u klimatski zdravom kraju. Stoga ne čudi što je za smještaj parka takvog karaktera i sadržaja izabrano upravo područje zelenih šumovitih južnih obronaka Medvednice na prijelazu u ravnicu.

Kako navodi Križić (2015.) Pionirski grad je alociran u zanimljivom prirodnom, kulturnom i povijesnom kontekstu. Južni obronci Medvednice na spoju s ravnicom prelaze u „zelene prste“, odnosno trake šumovitih kontinuiranih brijegova, koji u smjeru sjever-jug ulaze u tkivo grada do različitih dubina. Pionirski grad planiran je i izveden na južnom kraju jedne od takvih traka, na prostoru današnje gradske četvrti Gornja Dubrava. Južno od tog humka nalazi se jezgra naselja Granešina, čija je pozicija istaknuta volumenom i tornjem granešinske župne crkve, za razliku od okolnih nakupina kuća smještenih uz brijegove.

Prema navođenju arhitekta Ivana Mlinara (2016.) ambijentalne razglednice Pionirskog grada prikazuju razne urbanističko-arhitektonske ideje, koncepte i rješenja kojima se na suvremen način razvija odmjeran odnos krajobraznog, urbanističkog i arhitektonskog oblikovanja s ambijentom u kojem se provodi niz zabavnih, sportsko-rekreativnih, edukativno-kreativnih i kulturno-umjetničkih programa za djecu. Tematske cjeline ilustirane Ambijentalnih razglednicama u Pionirskom gradu su ulaz, signalizacija, igra, sport, edukacija i umjetnost.

Pionirski grad je od svoje izgradnje u početku bio željeznicom povezan s ostatkom Zagreba. Željeznička pruga bila je u funkciji sve do 1964. godine (licegrada.hr, 2020.), a danas se na mjestu nekadašnje pruge pokraj jezera može naći izložbena lokomotiva koja je vozila na liniji Slanovec - Dubrava.

Što se tiče odnosa livadnih i šumskih područja Grada mladih, kao i njihovog odnosa s izgrađenim, Perušić navodi (2017.) da su paviljoni na proplancima još 1958. godine bili osunčani jer posađena visoka vegetacija još nije izrasla, a šuma se nije proširila.

Pojavu, značaj i odnos arhitekture u odnosu na krajobraz detaljno opisuje arhitekt Zumthor (2003.) kada govori o upotpunjenim krajolicima, pa ističe kako prisutnost određenih zgrada ima nešto tajanstveno, te da se čini da su one jednostavno tu. Opisuje kako im se ne poklanja osobita pažnja, a ipak je mjesto na kojem stoje bez njih naprosto nemoguće zamisliti. Tvrdi da te zgrade izgledaju kao da su čvrsto usidrene u tlu i djeluju kao samorazumljivi dio svoje okoline, a upravo taj dojam ostavljaju građevine unutar cjeline Pionirskog grada.

Lynch navodi (1960.) da su slike naše okoline rezultat dvosmjernog procesa između promatrača i njegove okoline. Okolina sugerira razlike i odnose, a promatrač, uz veliku prilagodljivost i sagledavanje svojih vlastitih ciljeva i namjera, bira, organizira i pridaje određeni značaj onome što vidi. Slika nastala takvim promatranjem okoline ograničava, ali i ističe neke stvari u onome što je viđeno. Upravo na taj način će se u ovom istraživačkom radu

istaknuti najbitniji elementi u prostoru Grada mladih, a to su rubovi, ulazi, područja, linije, čvorišta i akcenti.

Ako se sagledaju materijali i konstrukcije izgrađenih objekata u Gradu mladih, te njihovo uklapanje u krajobraz, može se primijetiti da niti jedan objekt nije dominantan u odnosu na okolni krajobraz. Kako u svojoj knjizi opisuje Odak (2006.), volumeni paviljona promatrani s distance jednostavni su i vedri, može se reći sa pomalo mediteranskim dojmom. Dimenzijama su međusobno usklađeni, ukupna slika je idilična i nema disonantnih tonova. Teško nosivo kameno postolje podržava laku drvenu nadogradnju, završenu isto tako laganim krovom. Krovovi su u pravilu sastavljeni od jedne strehe, ali i kada su od dvije strehe, vrlo su plitki.

Arhitekt Vitić paviljone smještene uz selo gradi tradicijskim materijalima (pogledaj.to, 2015.), međutim to nije pokušaj kopiranja kućica s podsljemenskih brežuljaka. Graditi materijalima sela za Vitića je značilo osluškivati potrebe i logiku terena i prirodnog okruženja. Sunce, kiša, vjetar, sjena, snijeg, vegetacija, pogled, udaljenost od šume, visina, nagib i mir, odrednice su na temelju kojih Vitić oblikuje paviljone, "usađujući" ih u okolni krajolik. S druge strane, Vitić uspijeva ostvariti vrijedna arhitektonska djela u duhu svog osobnog, izuzetnog i prepoznatljivog arhitektonskog rukopisa. Ravnine obložene trajnim materijalom, vješto kadrirani segmenti krajolika u interijeru, grafički izvrsne kombinacije boja, materijala i obrada, te jasna konstruktivna logika.

S obzirom na gradnju u području postojećeg prirodnog krajobraza na nekom mjestu, Magaš navodi (2013.) da u prirodnom okolišu, u kojem još nisu izvedeni graditeljski zahvati, arhitektonski zahvat može, ovisno o lokalitetu, krenuti od suvremene eksplikacije regionalnog ili općeg suvremenog suvremenog arhitektonskog izraza, poštujući i nadopunjujući njegove ambijentalne vrijednosti. Na primjeru Pionirskog grada vidi se da su arhitektonski zahvati slijedili opći suvremeni arhitektonski izraz, ali se uglavnom nisu držali isticanja regionalnog i lokalnog.

2. Analiza po Lynchu

2.1. Rubovi i ulazi

Na gotovo cijeloj sjevernoj, zapadnoj i istočnoj granici sadašnjeg obuhvata Grada mladih (Slika 2) prevladavaju meki rubovi, odnosno jedno zajedničko šumsko područje s obje strane granice, presjeчено samo prometnicom i ogradom. Iznimka je mali dio na krajnjoj sjevernoj granici gdje dolazi do sudara šumskog područja unutar obuhvata parka i urbanog naseljenog područja izvan obuhvata parka. U tom slučaju prometnica i ograda predstavljaju tvrdi granicu između obuhvata Pionirskog grada i okolnog prostora. Ujedno, taj mali naseljeni dio nikad nije ni pripadao Pionirskom gradu, dok su preostala šumska područja, koja su i dalje u zoni zaštite, nekada bila dijelom Pionirskog grada.

Slika 2: Karta rubova i ulaza

Izvor: Geoportal

<https://geoportal.dgu.hr/> - Pristupljeno 27. svibnja 2022.

Na svim južnim rubovima obuhvata nalaze se isključivo tvrde i jasne granice, što se očituje kroz dodir šumskog područja Grada mladih sa vanjskim livadnim ili urbanim područjem, a na krajnjem jugu i s lokalnim grobljem.

Taj odnos rubova parka prema okolnom prostoru odražava se i na ulaze u park. Navedeni ulazi 1, 2 i 3 i 5 naglašeniji su (Slika 3) i vidljiviji upravo zbog svog smještaja na tvrdim granicama Grada mladih, dok su ulaz 4 i ulaz 6 smješteni na mekim granicama (Slika 4), tj. na mjestima gdje se šumski prostor pretežito nalazi s obje strane granice.

Slika 3: Glavni ulaz u Grad mladih - primjer naglašenijeg ulaza

Prema Mlinaru (2016.) ulazni prostor Pionirskog grada trebalo je što više naglasiti, a elementi kojima je mogao biti dopunjen i naglašen su pješački nathodnik i skulpturalni natpis „Pionirac“. Pješački nathodnik bio bi uključen u cjelokupni sustav postojećih pješačkih staza, a ujedno bi i povezivao jezero i željezničku stanicu sa ostatkom sadržaja u Pionirskog grada. Zbog svoje visine i naglašenosti, taj bi nathodnik također služio i kao vidikovac i orijentir u prostoru.

Nedaleko od glavnog ulaza, još uvijek blizu ceste, na malom neuređenom parkiralištu u blizini groblja, nalazi se drugi ulaz. Taj ulaz planski je smješten na logičnom mjestu, odnosno na važnom čvorištu, jer istovremeno povezuje malo neformalno parkiralište, groblje, te sam prostor Grada mladih i to na jednoj od od najznačajnijih lokacija unutar Grada mladih, a to je veliko kružno dječje igralište sa spravama, u kojemu se često okuplja veći broj ljudi, pretežito roditelji s djecom. Taj krajnji južni dio Grada mladih, točnije donji kut u tlocrtu, može se, upravo zbog takvog položaja i sadržaja na tako malom mjestu, smatrati jednom od najvažnijih točaka tj. funkcionalnih akcenata u prostoru.

Treći ulaz nalazi se na jugoistočnoj strani, također je u dodiru s cestom, ulicom Granešina, koja razdvaja istoimeno groblje Granešina od Grada mladih.

Na sjevernoj strani vidljiva su dva ulaza u park iz Aleje hrvatske mladeži. Jedan od njih istovremeno ima i funkciju kolnog prilaza restoranu u Gradu mladih, a ispred njega nalazi se i veliko uređeno parkiralište, odnosno dvorište restorana.

Drugi sjeverni ulaz predstavlja kontakt Grada mladih sa obližnjim stambenim naseljem koje se nalazi sjeverno od parka. Ulaz je u neposrednoj blizini privatnih kuća i u dodiru s Alejom hrvatske mladeži, cestom koja prolazi između stambenog naselja i prostora Grada mladih. Na toj sjevernoj strani unutar Grada mladih je i najveća koncentracija izgrađenih objekata. To omogućava dobru komunikaciju između obližnjeg naselja i prostora Grada mladih.

Sa zapadne strane, nešto južnije, bliže glavnom ulazu, nalazi se još jedan ulaz (Slika 4) koji spaja Grad mladih također sa Alejom hrvatske mladeži, ali on nema toliko značajnu funkciju u prostoru kao sjeverni ulaz, jer se, iza ceste na koju je naslonjen, nalazi isključivo šuma bez stambenih objekata. No u usporedbi sa drugim ulazima, izuzev ulaza kod restorana, zapadni ulaz ima ispred sebe veći asfaltirani uređeni prostor parkirališta, veći kapacitet i prostor za manevar automobila, a još k tome je i ogradom blisko povezan s jednim od većih izgrađenih objekata Grada mladih, koji se nalazi uz sam rub, tj. granicu prostora Grada mladih.

Slika 4: Zapadni ulaz - primjer manje naglašenog ulaza

2.2. Područja

U odnosu na nekadašnji obuhvat Pionirskog parka, današnji prostor Grada mladih površinski je znatno manji, što se može uočiti na karti prikazanih područja (Slika 5). Prostor Grada mladih se gotovo prepolovio. No, isto tako, vidljivo je i da granice ograđenog prostora Grada mladih nisu prirodne i da se ne poklapaju u potpunosti s granicama vegetacijskih područja. Unatoč izgrađenim antropogenim prostornim barijerama i granicama (prometnice i ograde), kontinuitet šume i dalje postoji, šumski prostor započinje daleko izvan, a nastavlja se s unutrašnje strane, preko ograde obuhvata Grada mladih. Takav odnos i pojava šume s obje strane granica obuhvata prisutni su na sjevernoj, sjeveroistočnoj i sjeverozapadnoj strani Grada mladih.

Uz dva spomenuta osnovna područja koja se mogu okarakterizirati kao prirodne cjeline, livade i šume, potrebno je izdvojiti i treću skupinu, a to je područje građenja. Zbog svojeg negeometrijski definiranog položaja u prostoru, više ga se može opisati kao podpodručje, nego kao zasebnu cjelinu, jer područje građenja nije definirano strogim granicama kao područja šumske vegetacije i livada. Područje građenja tlocrtno nije jedna zatvorena cjelina. Ipak, može se primijetiti da je veći dio građevina grupiran na rubnim dijelovima područja livade, te da se grupacije nastavljaju (manje vidljivo!) u šumsko područje, a da se dio građevina doživljava kao izdvojene iz grupacije. Takvih primjeri se pojavljuju u manjoj mjeri i rasprostranjeni su uglavnom u zapadnom dijelu obuhvata Grada mladih.

Također, među izgrađenim objektima treba razlikovati točkastu gradnju i linijsku gradnju. Linijska gradnja je većinom vidljiva uz rubove šume i livade, te prati njihovu prostornu granicu. Najočitiji primjer linijske gradnje su objekti osnovne škole zbog svog izrazito longitudinalnog oblika. Primjeri točkaste gradnje mogu se vidjeti u šumskom području. To su zasebni, većinom izolirani objekti, nepovezani i raštrkani po šumskom prostoru, najviše na zapadnoj strani parka.

PRIRODNE CJELINE:

Šumska vegetacija

Livade

PODRUČJE GRAĐENJA:

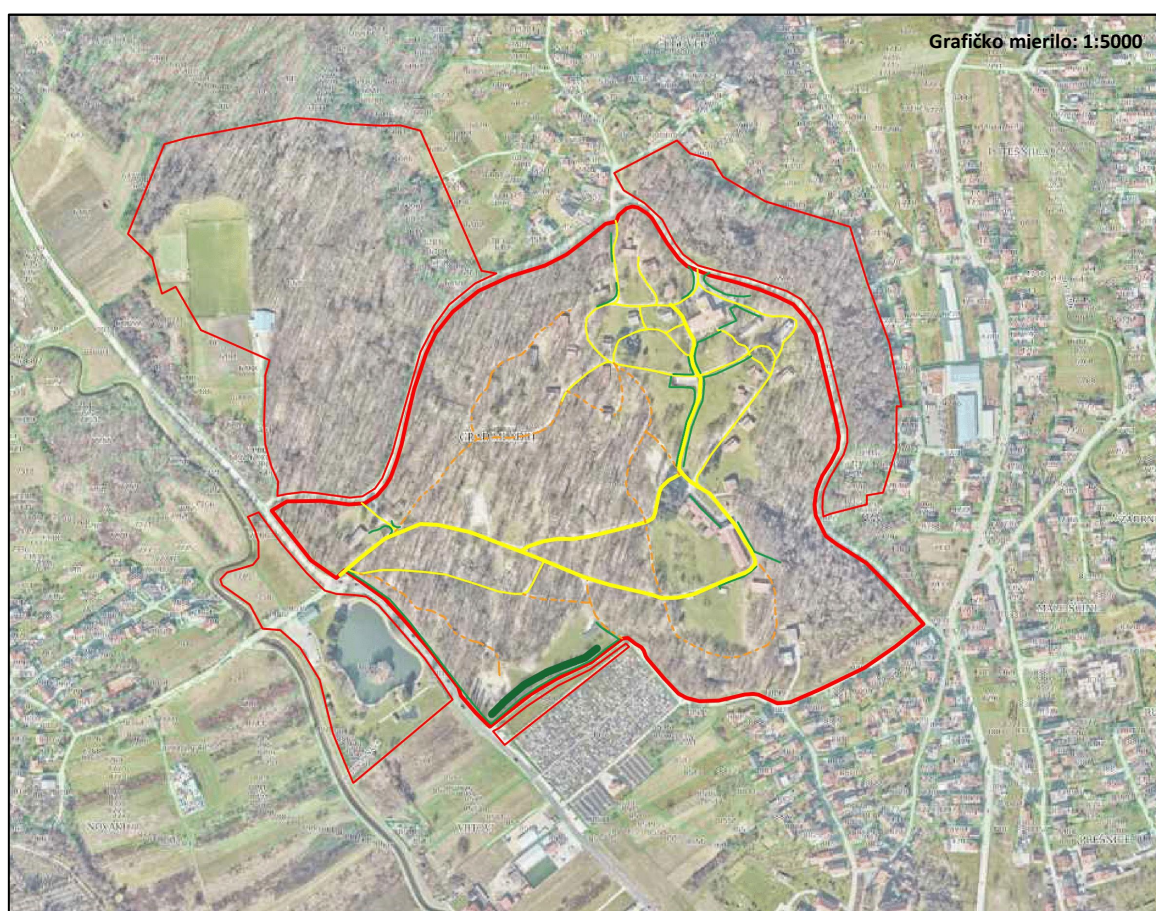
Slika 5: Karta područja

Izvor: Geoportal

<https://geoportal.dgu.hr/> - Pristupljeno 27. svibnja 2022.

2.3. Linije

Gledajući kartu linija (Slika 6), može se primijetiti da je količina linija u sjevernom dijelu parka znatno veća nego u južnom dijelu, odnosno mreža linija je gušća i razgranatija. S druge strane, u južnom dijelu parka dominantne su glavne i najveće staze (Slika 7). I prema funkciji, u južnom dijelu parka nalaze se primarne, široke i jasno naglašene staze koje vode kroz prostor, dok je u sjevernom dijelu velika koncentracija manjih staza i puteva koji povezuju građevine i služe kao prilazni putevi njima (Slika 8).

STAZE:

Glavne asfaltirane staze	
Pomoćne asfaltirane staze	
Neuređene staze	

VEGETACIJSKE LINIJE:

Živica	
Drvored	

Slika 6: Karta linija

Izvor: Geoportal

<https://geoportal.dgu.hr/> - Pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 7: Glavna asfaltirana staza

Slika 8: Pomoćna asfaltirana staza

Narančasto označene linije na karti, koje predstavljaju neuređene neasfaltirane i šljunčane staze imaju važnu ulogu u prostoru zato što se pojavljuju na rubovima područja, odnosno prate granicu livadnog i šumskog područja, te dijele prostor Grada mladih na dva područja. Iste takve neuređene staze koje se nalaze u zapadnom šumskom području parka (Slika 9) manje su značajne za park u cjelini.

Slika 9: Neuređena staza u šumskom području

Rubna linija obuhvata Grada mladih, osim prometnicama, artikulirana je i ogradom po cijeloj svojoj dužini. Ograda je rešetkasta, metalna, zelene boje, jednolika i uniformna. Na krajnjem južnom dijelu parka, kod male izdvojene livade, linija ograde artikulirana je drvoredom (Slika 10). Takav istaknuti drvored pojavljuje se isključivo na tom jednom mjestu, dok se na svim ostalim dijelovima parka duž ograde prostiru širi šumski pojasevi. Može se zaključiti da drvored predstavlja i svojevrsnu barijeru prema groblju koje se nalazi odmah s druge strane ceste, kako fizičku, tako i simboličku.

Živice se na području obuhvata Grada mladih pojavlju većinom u sjevernom dijelu, ali i uz samu ogradu, kao i drvored na južnom rubu parka. Pojavljuju se djelomično kao sustav, a djelomično točkasto. Najistaknutije i vizualno najatraktivnije živice nalaze se uz glavnu stazu koja vodi od škole do restorana. One se pojavljuju kao kontinuirani sustav i prate stazu po dužini s obje strane (Slika 11). Točkasti elementi živica u prostoru, odnosno kraće linije, smještene su uglavnom uz rubove pojedinih građevina, kao što su škola, restoran, terasa i drugi izgrađeni objekti.

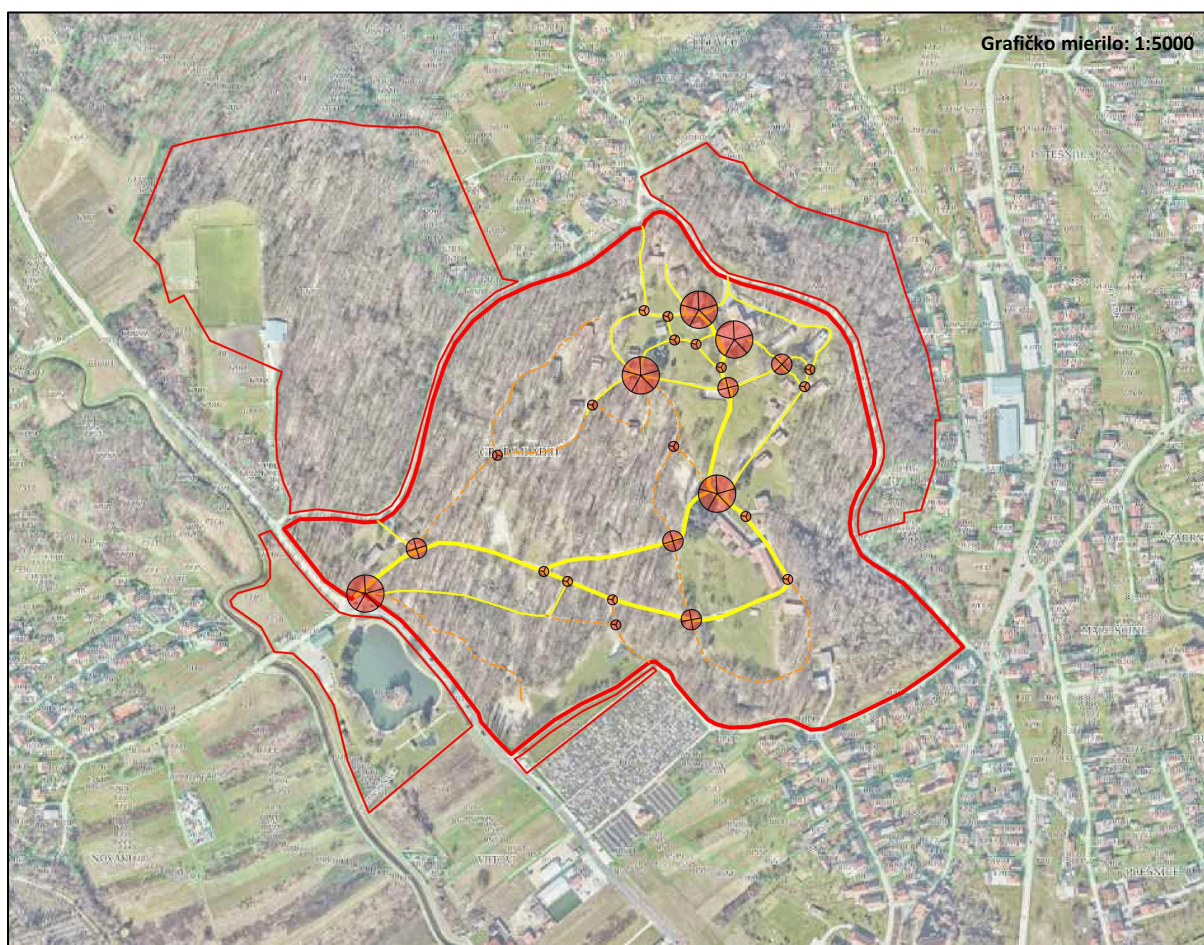
Slika 10: Drvored uz ogradu

Slika 11: Dvostruka živica uz glavnu stazu

2.4. Čvorišta

Pojava i količina čvorišta u parku ovise o količini staza (linija), njihovim smjerovima i međusobnim odnosima. Kao i kod staza, većina čvorišta nalazi se u sjevernoj zoni Grada mladih (Slika 12), što je posljedica guste gradnje i brojnih staza koje povezuju te građevine i međusobno se isprepliću. Tako se u sjevernoj zoni na relativno malom prostoru može naći velik broj raznovidnih čvorišta, od jednostavnijih do kompleksnijih sjecišta više staza na jednom mjestu. No sva ta čvorišta zajedno nemaju toliko veliki značaj za percepciju prostora u cjelini, upravo zbog velikog broja na tako malom prostoru.

Sjecište s 3 kraka

Sjecište s više od 4 kraka

Sjecište s 4 kraka

Slika 12: Čvorišta

Izvor: Geoportal

<https://geoportal.dgu.hr/> - Pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 13: Sjecište glavne staze i sporedne neuređene staze koja dijeli park na livadno i šumsko područje

Na južnoj strani parka se, iako u znatno manjem broju, pojavljuju značajnija čvorišta, važnija za prostor u cjelini. To su čvorišta koja se pojavljuju na križanju najvažnijih staza, kao što je primjerice sjecište glavne široke staze i već spomenute staze koja dijeli prostor parka na livadno i šumsko područje (Slika 13).

Slika 14: Razdvajanje glavne široke staze na dva kraka

Isto tako, jedno od manjih ali najvažnijih čvorišta u ovoj zoni je i točka u kojoj se glavna staza razdvaja na dva kraka (Slika 14) koja dalje vode kroz prostor i na kraju se ponovno spajaju u također vrlo važnom čvorištu u središnjem dijelu parka, kod zgrade škole.

2.5. Akcenti

2.5.1. Akcenti – antropogeni

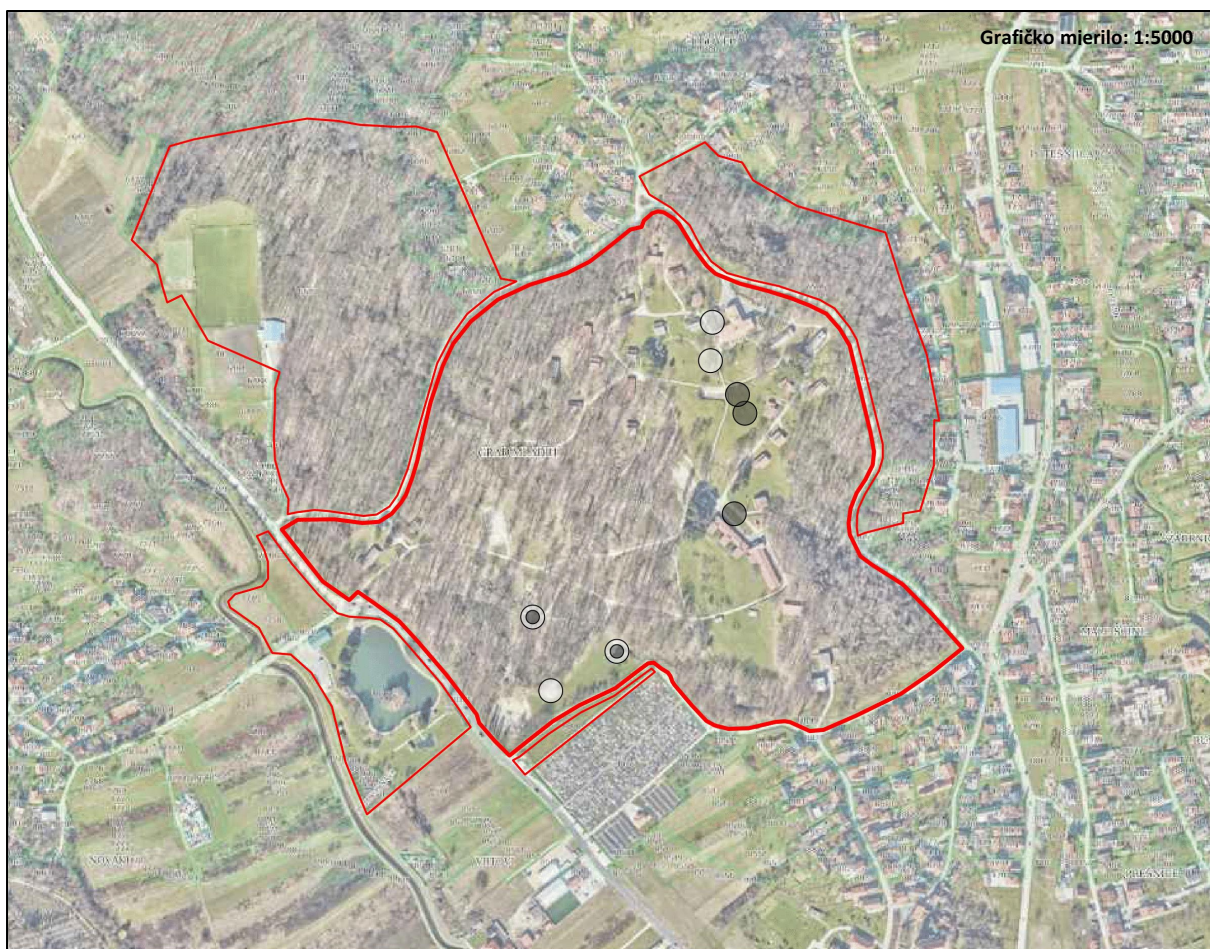
Najvažniji antropogeni akcenti u prostoru nalaze se isključivo u livadnom području i većinom u sjevernom dijelu parka (Slika 16). To su vertikalne skulpture koje služe kao važni orijentiri u prostoru (Slika 15), dobro uočljive na sredini livade ili ispred škole, te ograđeni prostor trapeznog oblika sa postavljenom meteorološkom kućicom unutar ograde.

U srednje važne akcente može se ubrojiti česma za vodu (Slika 15) na krajnjem jugu parka u šumskom području, koja djeluje kao zanimljiva skulptura u prostoru.

Preostali akcenti nalaze se i na sjeveru i na jugu parka, ne ističu se previše u prostoru svojom pojavom ni vizualno ni funkcionalno, što ih i stavlja u skupinu manje značajnih akcenata. Primjeri takvih akcenata su dvije drvene vertikalne skulpture u blizini restorana, po visini manje i vizualno skromnije od spomenutih skulptura kod škole i na sredini livade. Također, sama blizina restorana i velikog broja isprepletenih staza i drugih elemenata na tom mjestu ove skulpture čini manje značajnima. Osim njih, pod manje važne akcente svakako se ubraja i mali opločeni kružni plato (Slika 15) pokraj dječjeg igrališta na jugu parka. Takvi manje važni akcenti imaju uglavnom ukrasnu ulogu.

Slika 15: Primjeri antropogenih akcenata

ANTROPOGENI AKCENTI:

- Najvažniji ●
- Srednje važni ●
- Manje važni ●

Slika 16: Karta antropogenih akcenata

Izvor: Geoportal

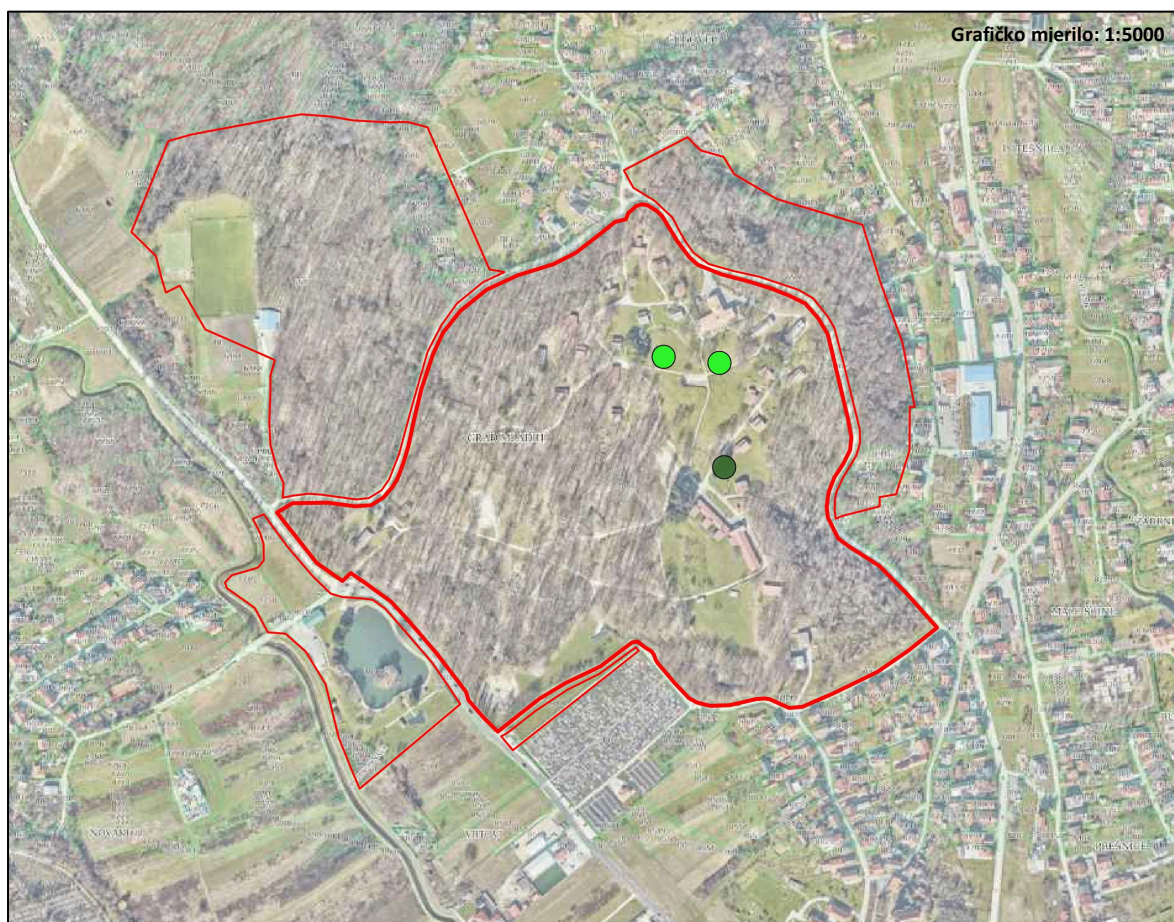
<https://geoportal.dgu.hr/> - Pristupljeno 27. svibnja 2022.

2.5.2. Akcenti – vegetacijski

Vegetacijski akcenti pojavljuju se, logično, na livadnom području, jer inače niti ne bi bili akcenti. Oni se mogu podijeliti na stalne i sezonske vegetacijske akcente (Slika 17).

Stalne akcente predstavljaju visoka crnogorična zimzelena stabla, odnosno njihove grupacije smještene u središnjem dijelu parka, u sredini livadnog područja, potpuno odvojene od cjeline šumskog područja. Izdvojeni primjer takvih vegetacijskih akcenata je grupa od nekoliko jela i smreka posađenih uz stazu nedaleko od škole (Slika 18).

Sezonski vegetacijski akcenti su listopadne vrste, što ih čini akcentima samo u određenim dijelovima godine. Njihov vizualni značaj u prostoru se preko zime znatno smanjuje. Primjer takvog akcenta je skupina pravilno posađenih grmova forzicija (Slika 18), koji se ističu u proljeće zbog svojih izrazito upečatljivih žutih cvjetova.

VEGETACIJSKI AKCENTI:

Stalni vegetacijski akcenti

Sezonski vegetacijski akcenti

Slika 17: Karta vegetacijskih akcenata

Izvor: Geoportal

<https://geoportal.dgu.hr/> - Pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 18: Primjeri vegetacijskih akcenata

2.6. Zaključak

Kada se preklope karte svih analiza po Lynchu u kompozitnu kartu (Slika 19), jasno je vidljivo da je velika većina elemenata u prostoru koncentrirana na sjevernom dijelu Grada mladih, te da svi ti elementi (izgrađeni objekti, staze, živice, čvorišta i akcenti) gravitiraju prema zgradi restorana. Isto tako je očito da je livadno područje znatno više popunjeno označenim elementima na karti nego šumsko. Uz zgradu restorana, može se reći da je zgrada škole drugi najveći gravitacijski centar unutar livadnog područja.

Slika 19: Kompozitna karta

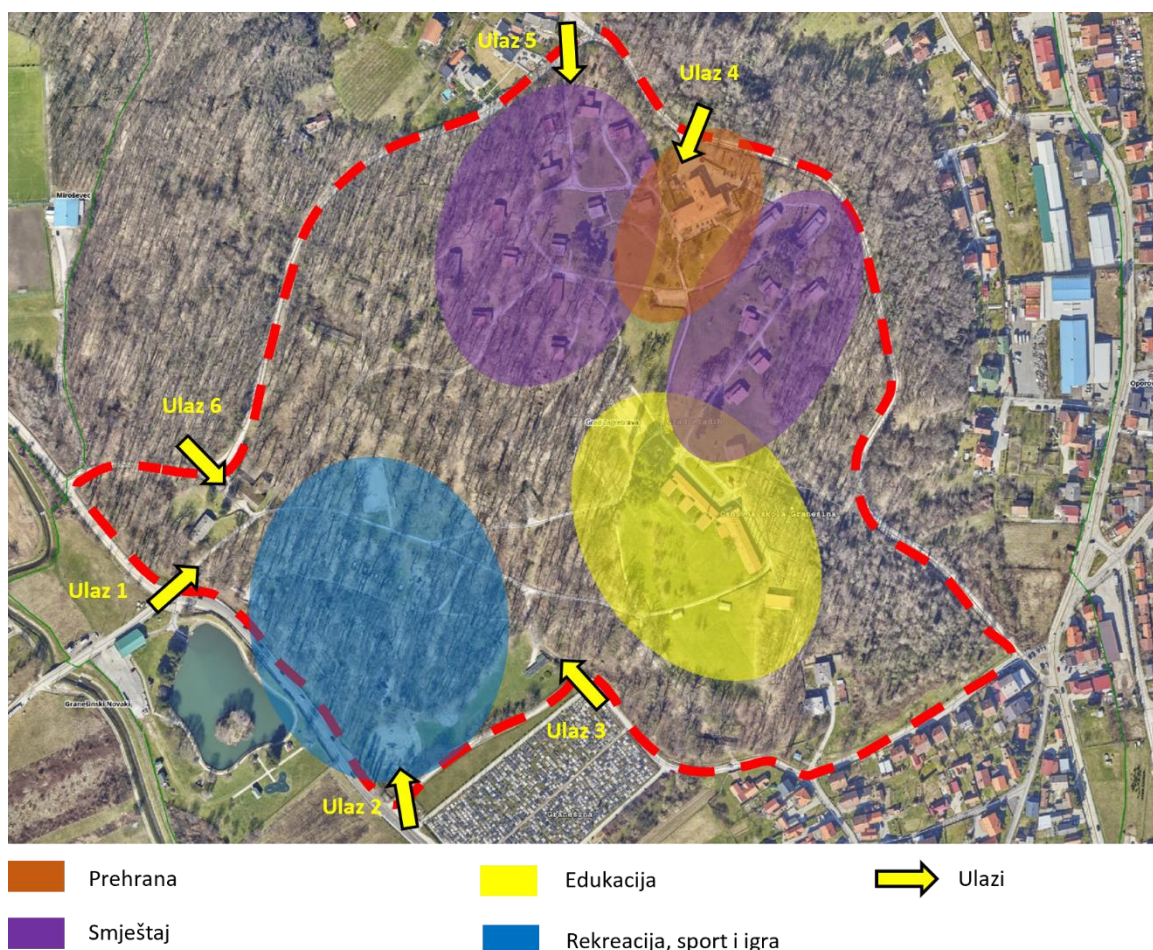
Izvor: Geoportal

<https://geoportal.dgu.hr/> - Pristupljeno 27. svibnja 2022.

Za razliku od livadnog, šumsko je područje, sasvim očito, bitno manje prožeto antropogenim elementima u prostoru, pogotovo sjeverozapadni i središnji dijelovi šumskog područja, gdje gotovo da i nema nekih bitnih točaka i linija. Južni i jugozapadni dijelovi parka, prostori oko južnih ulaza, dječjeg igrališta i glavne staze imaju nešto veću koncentraciju prostornih elemenata, no i dalje ni blizu koliko sjeverni dio i središnje livadno područje.

Iz prethodnih analiza (naročito analize područja), može se zaključiti da se arhitektonski elementi ne doživljavaju kao zasebno područje ili kao presudni elementi koji daju karakter nekom dijelu prostora. Njihov položaj uz rub potvrđuje granice područja, u sredini ih donekle dijeli, a u šumi imaju smanjeni značaj.

3. Analiza funkcionalnih cjelina

Slika 20: Cjeline prema funkciji i sadržaju

Izvor: Geoportal

<https://geoportal.dgu.hr/> - Pristupljeno 27. svibnja 2022.

S obzirom na sadržaj i funkcije pojedinih građevina i vanjskih prostora unutar Grada mladih, vidljivo je njihovo grupiranje (Slika 20) u nekoliko cjelina: prostor namijenjen edukaciji, prostor rekreacije, sporta i igre, te dvodijelni prostor sa smještajnim jedinicama unutar kojeg je umetnut prostor namijenjen prehrani. Navedene funkcionalne cjeline sastoje se uglavnom od adekvatno opremljenih vanjskih prostora koji u slučaju edukacije i prehrane gravitiraju prema jednom važnom i istaknutom objektu.

Tako je primjerice zgrada škole (najveća jedinična građevina unutar kompleksa) centralna točka šireg slobodnog prostora namijenjenog edukaciji (Slika 21), a prema njoj gravitiraju manji funkcionalno povezani elementi, kao što su školsko dvorište, malo školsko igralište, pristupne staze i livade, te zgrade tehničkih laboratorija za školsku praksu.

Slika 21: Osnovna škola Granešina

Na sličan način zgradu restorana okružuju pripadajući vanjski prostori: terasa, parkiralište, recepcija, prilazni putevi, te okolni ukrasni elementi, a šire gledano, restoran možemo prepoznati i kao centralnu točku cijele sjeverne zone koja sadrži i smještajne jedinice raspoređene istočno i zapadno od njega.

Dvodijelni prostor namijenjen boravku/smještaju korisnika čini niz samostojećih paviljona (s vanjskim prostorom uz njih) međusobno povezanih sustavom staza.

Prostor za rekreaciju, sport i igru čini niz vanjskih prostora (u izvedenom stanju bez neke centralne građevine) među kojima se ističu svakako košarkaško/rukometno igralište i kružno dječje igralište sa spravama. Između te dvije istaknute funkcionalne točke nalazi se međuprostor sa raznolikim sadržajima, od kojih su najznačajniji stolovi za stolni tenis (Slika 22). Ostali sportsko-rekreacijski sadržaji su mini-golf, jedna street workout sprava, te drvene penjalice (Slika 23). Prikaz drvenih penjalica koje čine okupljalište, arhitekta Krešimira Mihaljevića, za vrijeme dječje igre moguće je vidjeti na staroj fotografiji sa Slike 24.

Slika 22: Stolovi za stolni tenis

Slika 23: Krešimir Mihaljević, okupljalište, 1973. - danas

Slika 24: Krešimir Mihaljević, okupljalište, 1973. – nekad
 Izvor: Mlinar, I. (2016). Ljetna škola Ambientura - Pionirac 2016. - U povodu 65 godina Pionirskog grada.
 Sveučilište u Zagrebu. Arhitektonski fakultet. Zagreb

Također, bitno je izdvojiti i da su neke od funkcionalnih cjelina planski smještene u blizini pojedinih ulaza, što omogućava poboljšanu komunikaciju, povezanost i pristupačnost, te povećava posjećenost i korištenje sadržaja unutar svake od funkcionalnih cjelina. Tako se restoran/prehrana nalazi na sjeveru točno ispred ulaza s ceste na koji se odmah nadovezuje asfaltirano parkiralište. Isto tako u blizini drugog sjevernog ulaza, onog koji povezuje Grad mladih sa stambenim naseljem, smješten je prostor za boravak i odmor. Na južnoj strani parka, desno od glavnog i najnaglašenijeg ulaza započinje prostor za rekreaciju, sport i igru.

3.1. Međusobni odnos funkcionalnih cjelina

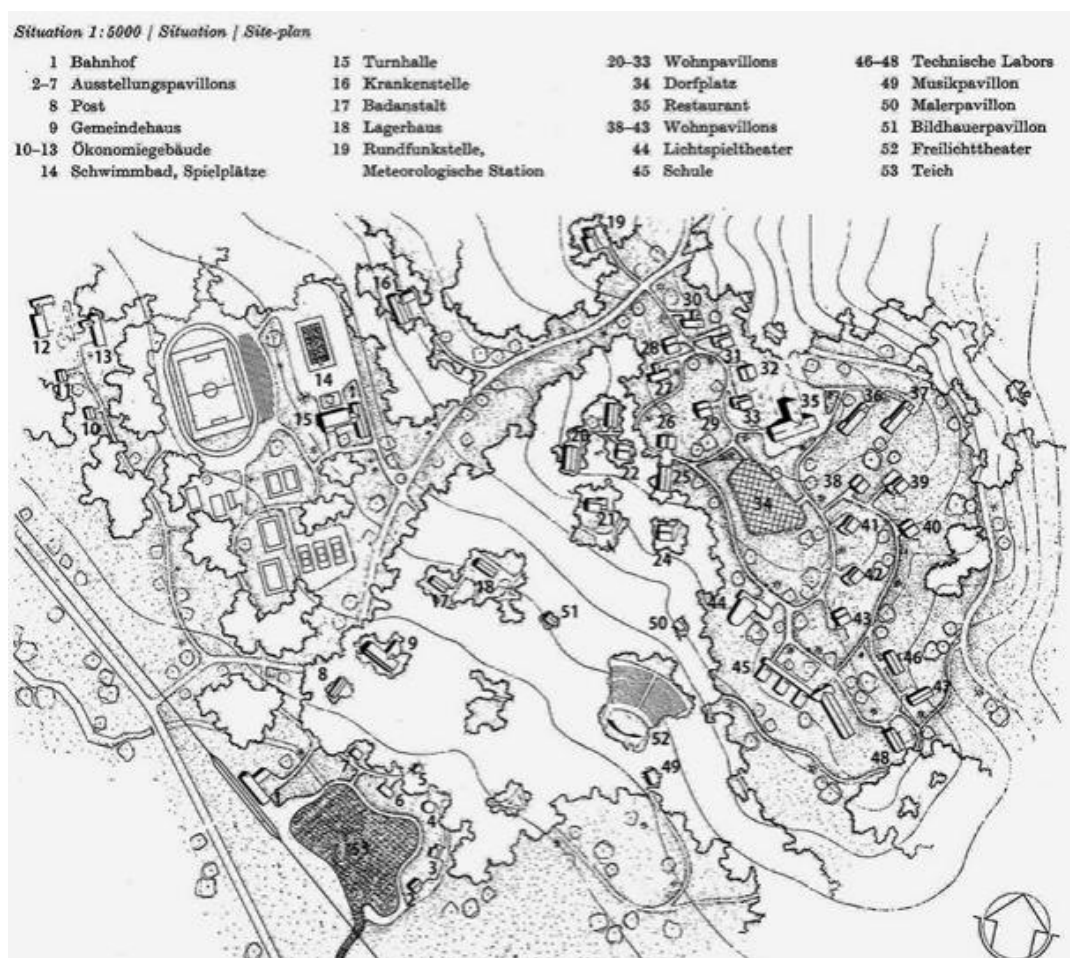
Analizom međusobnih odnosa i udaljenosti funkcionalnih cjelina, uočava se da je njihov smještaj i ovdje planski osmišljen.

Gospodarski i prehrambeni prostor jednako je udaljen i smješten točno između dva odvojena dijela prostora za boravak i odmor, što korisnicima spavaćih i boravišnih objekata omogućava dobru pristupačnost i blizinu osnovne i neophodne funkcije, prehrane.

Iako malo udaljeniji od gospodarskog i boravišnog prostora, edukacijski prostor sa školom u centru nalazi se isto tako na mjestu koje je dobro povezano s jednim dijelom boravišnih jedinica, što učenicima i zaposlenicima koji u njima borave omogućava brzi dolazak do škole.

Jedina izoliranija cjelina je prostor za rekreaciju, sport i igru, upravo zbog toga što sama funkcija rekreacije, sporta i igre zahtijeva veći prostor i stvara buku, pa je sasvim logično da je zato odvojena od prostora za boravak i odmor, koji zahtijevaju mir, intimu i tišinu. Sportsko-rekreacijski prostor odvojen je i širim šumskim pojasem od prostora za boravak i odmor, te vizualno i zvučno izoliran od spavaonica.

3.2. Usporedba današnjeg stanja s projektom (prikaz Ivana Vitića iz 1953. godine)

Slika 25: Ivan Vitić, Pionirski grad, situacija, 1953.
Izvor: Ivan Vitić, Pionirski grad, situacija, 1953. (*Das Werk*, 1953.)

Na Vitićevoj situaciji iz 1953. vide se određeni objekti (Slika 25) kojih u današnjem Gradu mladih nema ili su potpuno izvan funkcije.

Svi stambeni paviljoni iz Vitićevog projekta koji čine prostor za boravak i odmor se u potpunosti poklapaju s današnjim prostorom za boravak i odmor.

Također i zgrada restorana je ostala ista, uz male promjene na okolnim elementima, kao što su staze, parkiralište i mali asfaltirani trg. U sadašnjoj situaciji taj je trg znatno manji nego u onoj iz 1953., pa zbog toga ima i manju važnost u prostoru. Danas je on tek samo mali plato s nekoliko klupica u blizini restorana, koji najčešće služi za privremeni i povremeni odmor. No, trg s prikazane situacije iz 1953. zaista bi imao funkciju stvarnog trga, odnosno centralne točke cijelog parka i glavnog mjesta okupljanja. Zbog toga bi bio zasebna funkcionalna cjelina, a ne dio gospodarskog prostora restorana. Ta se razlika u veličini i

funkcionalnom značaju trga može vidjeti usporedbom današnjeg stanja i ondašnjeg prikaza s označenim funkcijskim zonama (Slika 26).

Što se tiče prostora za edukaciju, sama zgrada škole prilično je slična onoj prikazanoj na Vitićevoj situaciji, s manjim prostornim dodacima. Tri objekta tehničkih laboratorija pokraj škole i dalje su prisutni unutar prostora za edukaciju, no njihov točan položaj i usmjerenje u prostoru malo se razlikuje od Vitićevog projekta. Prva značajnija razlika na današnjem edukacijskom prostoru u odnosu na Vitićev projekt može se uočiti na mjestu današnjeg školskog igrališta, gdje je prema Vitiću trebalo biti smješteno kino. Objekti koji su zamišljeni projektom iz 1953., a danas ih u Gradu mladih nema su glazbeni paviljon, slikarski paviljon, kiparski paviljon, te vjerojatno najatraktivnija moguća lokacija, a to je otvoreno kazalište. Na karti situacije iz 1953., ta četiri objekta prostorno se nalaze točno u međuprostoru između prostora za edukaciju i prostora za rekreaciju, sport i igru. Oni se mogu grupirati u još jednu zasebnu funkcionalnu cjelinu, prostor za kulturu i umjetnost. Isto tako, moglo bi ih se obuhvatiti i u veliku zajedničku funkcionalnu cjelinu s edukacijskim prostorom, te bi zajedno sa školom, laboratorijskim objektima i kinom tvorili veliku edukacijsko-umjetničko-kulturnu cjelinu.

Za sportsko-rekreacijski prostor se može reći da je potpuno promijenio lokaciju u odnosu na projekt iz 1953., što se vidi usporedbom plave elipse sa Slike 26. Na sadašnjem prostoru koji obuhvaća igralište s dječjim spravama, košarkaško/rukometno igralište, stolove za stolni tenis i ostale sportsko-rekreativne sadržaje, Vitićev projekt ne predviđa ništa od takvih sadržaja. Umjesto te lokacije, sportsko-rekreacijski prostor planiran je na području koje je danas potpuno izdvojeno i udaljeno od obuhvata Grada mladih, a tada je bilo njegov dio. To je područje zaštitne zone koje se nalazi u šumi zapadno od Aleje hrvatske mladeži. Na tom mjestu projekt prikazuje malo nogometno igralište s tribinama i atletskom stazom, vaterpolo bazen, teretanu i ambulantu. Kada bi se svi ti navedeni objekti grupirali u jednu funkcionalnu cjelinu, ona bi se mogla zvati sportsko-rekreativno-zdravstvena cjelina. Danas se na toj lokaciji nalazi samo igralište lokalnog nogometnog kluba NK Concordia s pripadajućom malom tribinom i zgradom uprave kluba. Ostali planirani sportsko-rekreacijski i zdravstveni objekti nisu izvedeni.

U blizini igrališta, na prostoru odvojenom od današnjeg Grada mladih, prema projektu iz 1953. nalaze se četiri gospodarske zgrade.

Osim svih do sada navedenih funkcijskih skupina objekata s Vitićeve situacije, treba izdvojiti i nekoliko zasebnih objekata unutar Grada mladih koji su izvedeni i danas postoje u prostoru, ali su zapušteni i izvan funkcije. To su pošta, dvorana zajednice, kupalište i skladište. Svi se nalaze na zapadnoj rubnoj strani parka, duž ceste Aleje hrvatske mladeži. Isto tako, na najsjevernijoj točki Vitićevog Pionirskog parka iz 1953. smješten je objekt čija je funkcija bila radio i meteorološka postaja. Danas se na tom mjestu nalaze stambene kuće i izdvojeno je iz Grada mladih. Svi ovi spomenuti objekti označeni su manjim raznobojnim kružnicama na Slici 26.

Na krajnjem jugu parka, na mjestu današnje Miroševečke ceste i na rubu današnjeg prostora za rekreaciju, sport i igru, planiran je smještaj ukupno šest izložbenih paviljona uz stazu oko jezera, koje je tada bilo sastavni dio Grada mladih. Prema funkciji, ovi objekti bili bi zasigurno uključeni u veliku prethodno spomenutu edukacijsko-umjetničko-kulturnu funkcionalnu cjelinu.

Pionirski grad je, osim asfaltiranom cestom, prema Vitićevom projektu bio prometno povezan s gradom i željezničkom prugom, koja se protezala jugozapadno od jezera, paralelno s današnjom ulicom Sunekov odvojak. Značaj te prometne povezanosti očituje se i kroz planiranu željezničku stanicu na samom ulazu u park, što je vidljivo na prikazu sa Slike 26.

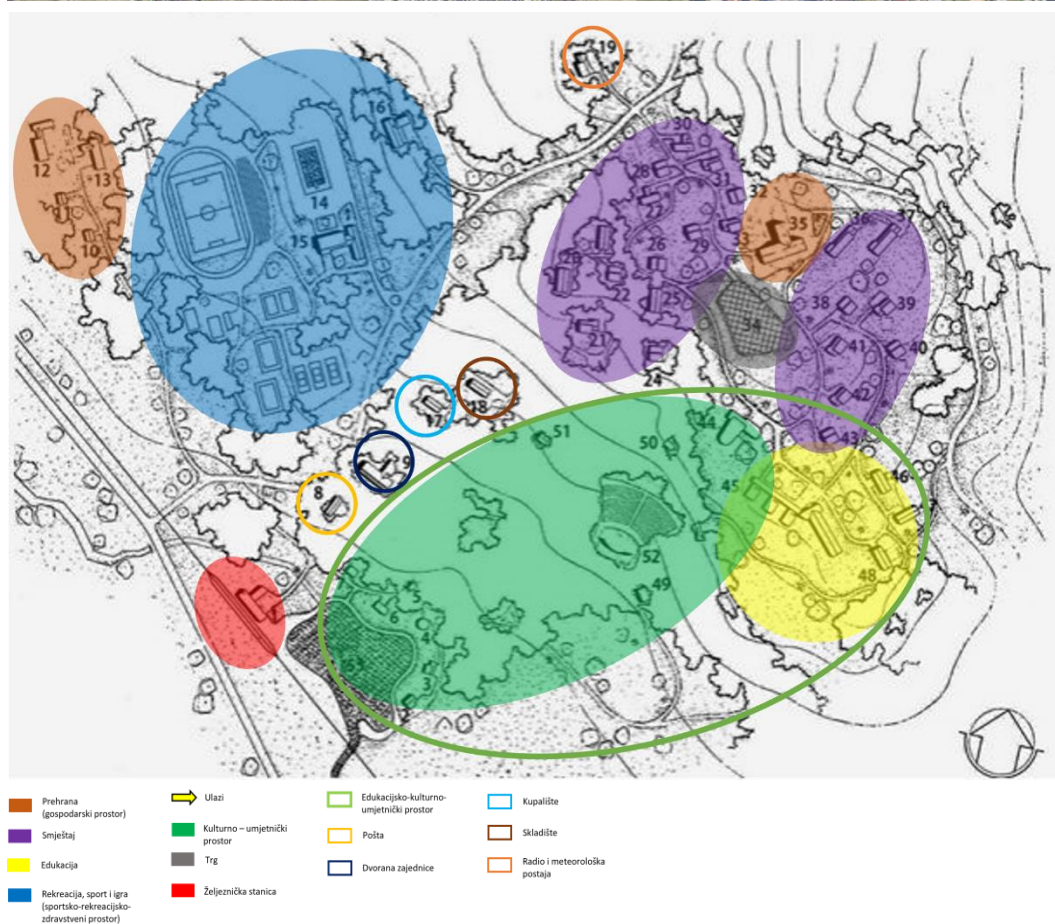
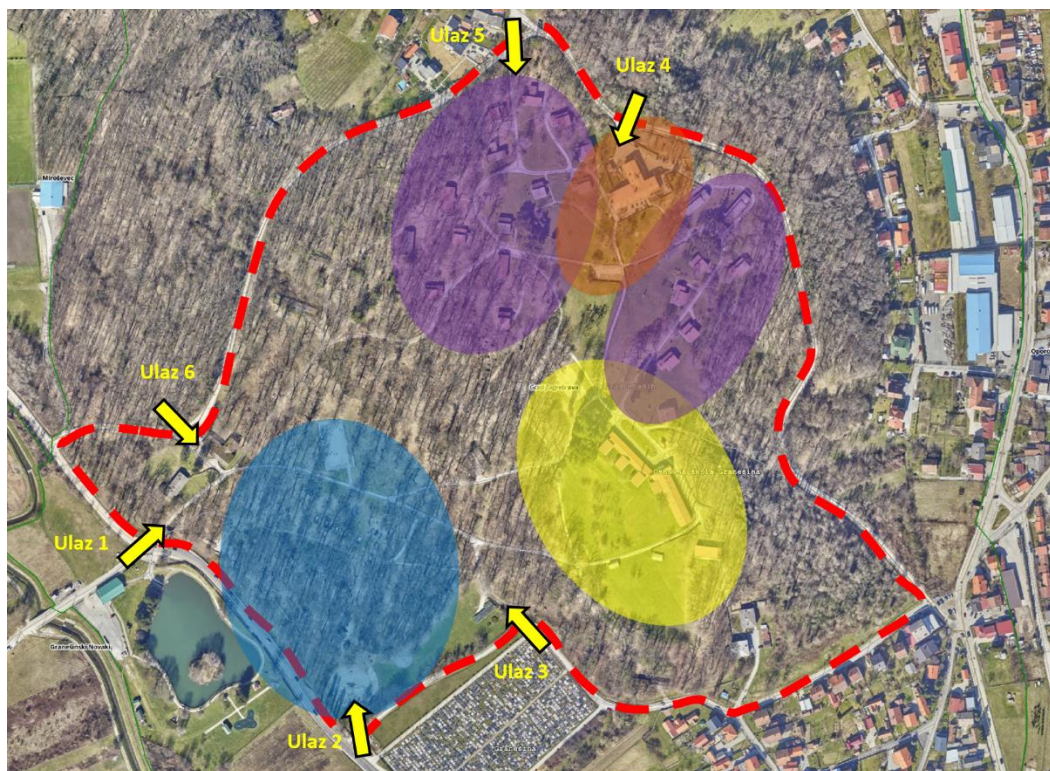
Autori (Seissel i Vitić) u svom prikazu iz 1950. godine o zoniranju pišu: „Raspored zona je slijedeći: na najvišem dijelu obronka smještena je jedna grupa stambenih paviljona, koja djelomično zadire u šumu prema zapadnoj padini. Druga grupa stambenih paviljona smještena je desetak metara niže, tako da ne smeta vidiku. Od krajnje južne točke do sjeverne grupe paviljona razmješteni su, koristeći oblik terena, javni objekti, i to dom tehnike, dom kulture, centralni restoran, glavno sabiralište i parkovne površine. Cijela zapadna padina, pokrivena šumom, određena je za park kulture, a široki teren na sjeverozapadu za park fiskulture. Suvremeni urbanizam služi se oblino zelenilom, ali je odnos prema tom zelenilu ostao često mehaničan, šablonski. Tako se zelenilo dodaje planu naselja kao sporedan element, iako je jasno uočena njegova važnost. Naročito je pak upotreba zelenila značajna za Pionirski grad, po svojoj trajnosti, i po tome, koliko će se boraviti na otvorenom prostoru, a koliko u zatvorenom, a i po estetskoj ulozi. Park sa zgradom čini nerazdvojnu cjelinu ravnopravnih faktora.“

Iz ovog je teksta vidljivo da je tlocrtni, horizontalni zoning snažno utemeljen na vertikalnom zoningu koji svakoj grupi zgrada osigurava neometan vidik, a posebno se naglašava važnost zelenila koje zajedno s arhitekturom čini „nerazdvojivu cjelinu“.

3.3. Zaključak

Projekt iz 1953. pokazuje jasnu modernističku ideju rasporeda specijaliziranih funkcionalnih zona unutar prostora i vrlo kompleksnog horizontalnog i vertikalnog zoninga.

U izvedenom, a pogotovo u današnjem stanju, vidljivo je da je broj funkcionalnih zona znatno reduciran, što rezultira smanjenom kompleksnošću prostora, što je vidljivo na Slici 26., koja prikazuje usporedbu projektiranog i današnjeg stanja.

Slika 26: Usporedba današnjeg stanja i Vitićeve situacije iz 1953. preklapljen s funkcijskim elipsama projektiranog stanja

Izvor: Geoportal <https://geoportal.dgu.hr/> - Pristupljeno 27. svibnja 2022.

4. Odnos krajobraza i arhitekture

Arhitektura se prema Hrvatskoj enciklopediji (1999) definirana na slijedeći način: „arhitektura (lat. architectura, od grč. αρχιτεκτων : graditelj) (graditeljstvo), umjetnost organiziranja i konstruiranja prostora, pri čemu se uspostavljaju međusobni prostorni odnosi između unutrašnjosti i vanjštine građevine, odnosi između bliže i dalje okolice, te odnosi u sustavu organizacije naselja... Širi pojam arhitektonskog djelovanja obuhvaća: urbanizam (gradogradnja), vrtnu umjetnost, unutarnje uređenje prostora i sve prostorne zahvate u čovjekovu okolišu...“. Iz ove se definicije vidi da je krajobrazna arhitektura sadržana u širem poimanju pojma arhitektura.

Krajobraz se prema Konvenciji o europskim krajobrazima (NN 12/2002) određuje na slijedeći način: „»Krajobraz« znači određeno područje, viđeno ljudskim okom, čija je narav rezultat međusobnog djelovanja prirodnih i/ili -ljudskih čimbenika“. Pojam „područje“ podrazumijeva prostor u najširem smislu te riječi, te stoga u njega uključuje i arhitekturu kao bitan i integralni dio krajobraza.

Prema Aničić, B. (1977.), „krajobrazno oblikovanje predstavlja prostorno razmještanje i fizičko određivanje krajobraznih struktura s ciljem ostvarivanja novih cjelina koje su funkcionalne, ekološki uravnotežene i likovno usklađene“, iz čega je vidljivo da i krajobrazna arhitektura ima (kao i arhitektura) i umjetničku komponentu te da podrazumijeva unos novih krajobraznih struktura u prirodni ili građeni krajobraz.

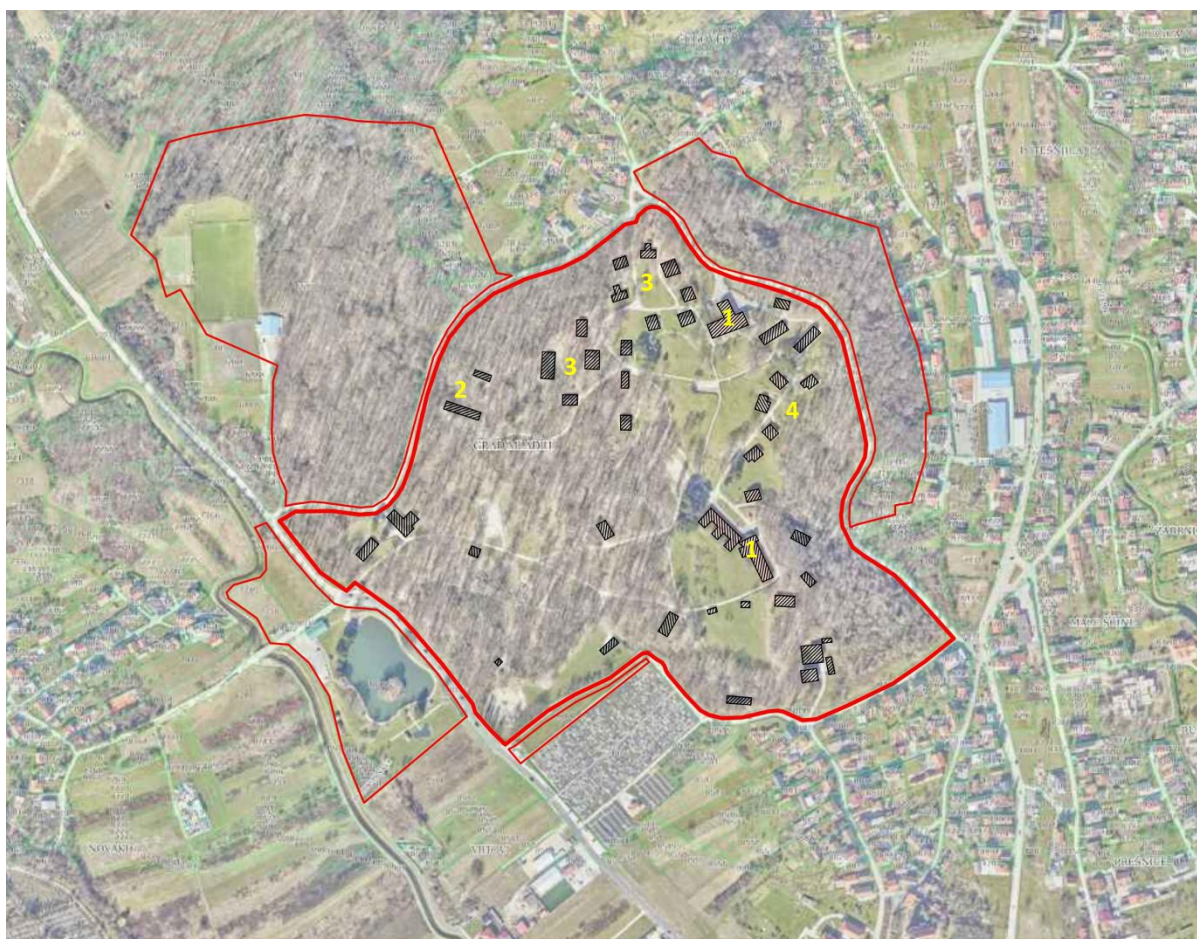
Uspoređujući definicije arhitekture i krajobraza, može se zaključiti da oba pojma, barem u širem značenju podrazumijevaju onaj drugi., te se može zaključiti da se njihov međusobni odnos može promatrati i iz perspektive krajobrazne arhitekture (arhitektura je dio krajobraza) i iz perspektive arhitekture (krajobraz je nastavak unutarnjih, arhitektonskih prostora).

Pri analizi Pionirskog grada u nastavku nastojat će se prepoznati osnovne karakteristike tih veza između arhitekture i krajobraza (uključivosti jednog u drugo), na razini cjeline (krajobrazna perspektiva) i na razini jedinične građevine (arhitektonska perspektiva).

4.1. Odnos krajobraza i arhitekture iz perspektive krajobrazne arhitekture

Prethodne analize, naročito analiza područja i granica, pokazale su da se kao bitne komponente krajobraza prepoznaju šumski prostor – volumeni i prostor izvan njega – plohe, te da se arhitektura u tim prostorima pojavljuje kao sekundarni element unutar svakog od područja (ranije definirana kao podpodručje).

Analiza razmještaja arhitekture unutar cjeline Pionrskog grada (Slika 27) pokazuje da je prostorna kompozicija slobodna, negeometrijska i da u mjerilu cjeline ne postoji neki generalni princip sređivanja. Kako sami Seissel i Vitić navode (1948): „Tražilo se, da se postiranjem terasa i grupiranjem grada postigne što harmoničnija silhueta i prostorna kompozicija grada. Zgrade i platoi bit će okruženi zelenilom, kao jedinstvenim parkom, tako da će se u konačnom obliku uklopiti u prirodu u obliku vrtnog naselja. Iz tog razloga izbjegavalo se stvaranje bilo kakvih krutih aksialnih odnosa, jer bi oni u ovom predjelu i na ovom terenu bili neprirodni, nametnuti.“

Slika 27: Područje građenja na karti

Izvor: Geoportal

<https://geoportal.dgu.hr/> - Pristupljeno 27. svibnja 2022.

Ipak, unutar cjeline naselja može se u pojedinim dijelovima prepoznati neki princip ili zakonitost sređivanja. Kako je vidljivo na Slici 27., građevine se prepoznaju unutar krajobraza kao:

1. dominantne jedinične građevine – škola i restoran,
2. jedinične građevine manjeg formata – u šumskom području,
3. grupe građevina koje su u manjoj ili većoj mjeri srodne veličinom, oblikovanjem i funkcijom i kod kojih se može prepoznati neki princip sređivanja (Slike 28 i 29),
4. potezi građevina koji na slobodan način prate tokove komunikacija (Slika 30).

Može se primijetiti da su neke građevine smještene u manjim ili većim grupacijama, dok su neke osamljene i izolirane u prostoru. Većina grupacija objekata koncentrirana je na sjevernijim i istočnijim dijelovima parka, uglavnom otvorenijim livadama, dok šumska područja na jugu i zapadu, logično, imaju manju koncentraciju kuća.

Na sjevernom dijelu parka mogu se uočiti dvije zanimljive grupacije građevina. Kod prve (Slika 28), građevine su grupirane kružno i nemaju ista usmjerenja. Kod druge grupacije (Slika 29), vidljivo je na tlocrtu da sve kuće imaju isto usmjerenje i da su paralelne jedna s drugom pod identičnim kutem. Protežu se u smjeru sjever-jug.

Slika 28: Kružni princip sređivanja smještaja građevina

Izvor: Geoportal

<https://geoportal.dgu.hr/> - Pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 29: Paralelni princip sređivanja smještaja građevina, Geoportal

Izvor: Geoportal

<https://geoportal.dgu.hr/> - Pristupljeno 27. svibnja 2022.

Također, sklad objekata u odnosu na stazu može se uočiti i sjeverno na stazi u produžetku škole (Slika 30). Uz navedenu stazu, koja vodi od školskog dvorišta pa sve do zadnjih Vitićevih dugačkih zgrada hotela, smješteni su manji objekti uglavnom kvadratičnog oblika i to s obje strane staze.

Slika 30: Niz objekata kvadratičnog oblika uz stazu

Izvor: Geoportal

<https://geoportal.dgu.hr/> - Pristupljeno 27. svibnja 2022.

4.2. Odnos krajobraza i arhitekture iz perspektive arhitekture

U svojoj analizi Perušić (2017.) opisuje odnos šumskih i travnatih površina s objektima na planiranom i izgrađenom kompleksu, koji je vidljiv na zračnoj snimci iz 1958. godine (Slika 31) i napominje da su paviljoni na proplancima osunčani jer posađena visoka vegetacija još nije izrasla, a šuma se nije proširila.

Slika 31: Pionirski grad, snimka iz zraka, 1958.

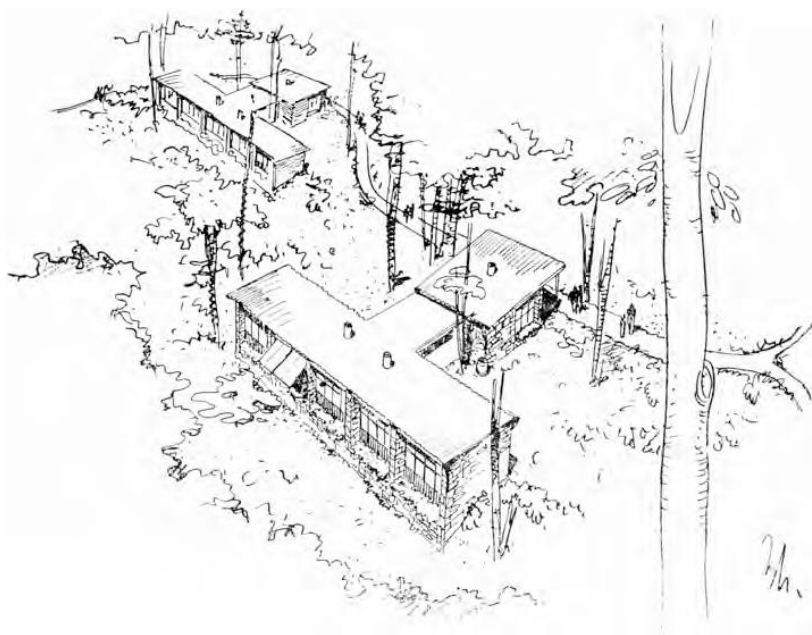
Izvor: Pionirski grad, snimka iz zraka, 1958. (fototeka MGZ-a, 40527)

Perušić također opisuje i proces projektiranja Vitićevih i Haberleovih stambenih paviljona, te navodi kako je već u samoj ideji projekta bila zamišljena vegetacija.

Na skici-perspektivi arhitekta Marijana Haberlea (Slika 32) vidi se da se planski i pravilno posađena stabla nalaze pokraj svakog vanjskog zida građevine, što pokazuje da je istovremeno s arhitekturom zamišljan i krajobraz, iako je evidentno krajobrazni projekt uslijedio naknadno: „Nakon izgradnje paviljona trebalo je isplanirati okoliš zgrada, nivelaciju terena i izraditi detaljnu geodetsku snimku. Obojica su na terenu crtala rješenja u mjerilu 1:500. Potom je u Zavodu Frölich radio nacрте u mjerilu 1:100, a Ungar je rukovodio izvedbom više godina jer je bilo stanki zbog nedostatka novca.“ (Perušić, 2017.)

Vjerojatno je upravo ovaj način rada krajobraznih arhitekata, doduše naknadno u odnosu na arhitektonske projekte pa i izvedbu, doprinio konačnom dojmu ambijenta kakav

spominje Zumthor (2003.) u svojoj knjizi „Misliti arhitekturu“ govoreći da dobra arhitektura, a u ovom slučaju i dobar krajobraz, ostavljaju dojam da su „oduvijek tu“.

Slika 32: Marijan Haberle, perspektiva stambenog paviljona tip 1

Izvor: Marijan Haberle, perspektiva stambenog paviljona tip 1, 1948. (*Arhitektura*, 11 – 12, 1948., 4)

Iako u Perušićevim navodima stoji tvrdnja da je Pionirski grad izgrađen u šumskom području, zračna snimka (Slika 31) i fotografija neposredno izvedenog stanja na terenu (Slika 33) jasno pokazuju da to nije sasvim točno, nego da je šumski habitat, koji je djelomično postojao na tom području oko livade, artikulirano dopunjavao novom vegetacijom i to na takav način da se danas ne može uočiti razlika između prethodno postojećih i projektiranih i novoizvedenih elemenata krajobraza.

Slika 33: Pionirski grad bez stabala

Izvor: Mlinar, I. (2016). Ljetna škola Ambientura - Pionirac 2016. - U povodu 65 godina Pionirskog grada. Sveučilište u Zagrebu. Arhitektonski fakultet. Zagreb

4.3. Odnos krajobraza i arhitekture – stambeni paviljoni Ivana Vitića

U zapadnom dijelu Pionirskog grada, gdje dominira područje šumske vegetacije smještene su dvije grupacije stambenih paviljona. Za potrebe ove analize razmatrat će se sjeverozapadna grupacija stambenih paviljona Ivana Vitića, s posebnim naglaskom na stambeni paviljon tip 2.

Na prikazu projekta iz 1953. (Slika 34), kao i na recentnoj zračnoj snimci (Slike 35 i 36) sjeverozapadne grupacije stambenih paviljona, vidljivo je su se u izvedbi dogodila manja odstupanja u odnosu na projekt, naročito u pogledu oblikovanja komunikacija.

Također je vidljivo da prostornu kompoziciju čini kombinacija nekoliko tipova paviljona autora Marijana Haberlea i Ivana Vitića. Paviljoni su unutar prostora tretirani kao relativno izolirani volumeni koji se dijelom pojavljuju u čistoj orijentaciji I-Z-S-J (zapadnija grupacija), a dijelom s minimalnom rotacijom. Kao zajednička karakteristika može se prepoznati posredan pristup s glavne staze i to uglavnom na sporedno (bočno) pročelje.

Slika 34: Ivan Vitić, Pionirski grad, situacija, 1953. – stambeni paviljoni
Izvor: Ivan Vitić, Pionirski grad, situacija, 1953. (*Das Werk*, 1953.)

STAMBENI PAVILJONI 20-33

Marijan Haberle (stambeni paviljon tip 1): 27, 30

Ivan Vitić (stambeni paviljon tip 2): 20, 23, 25

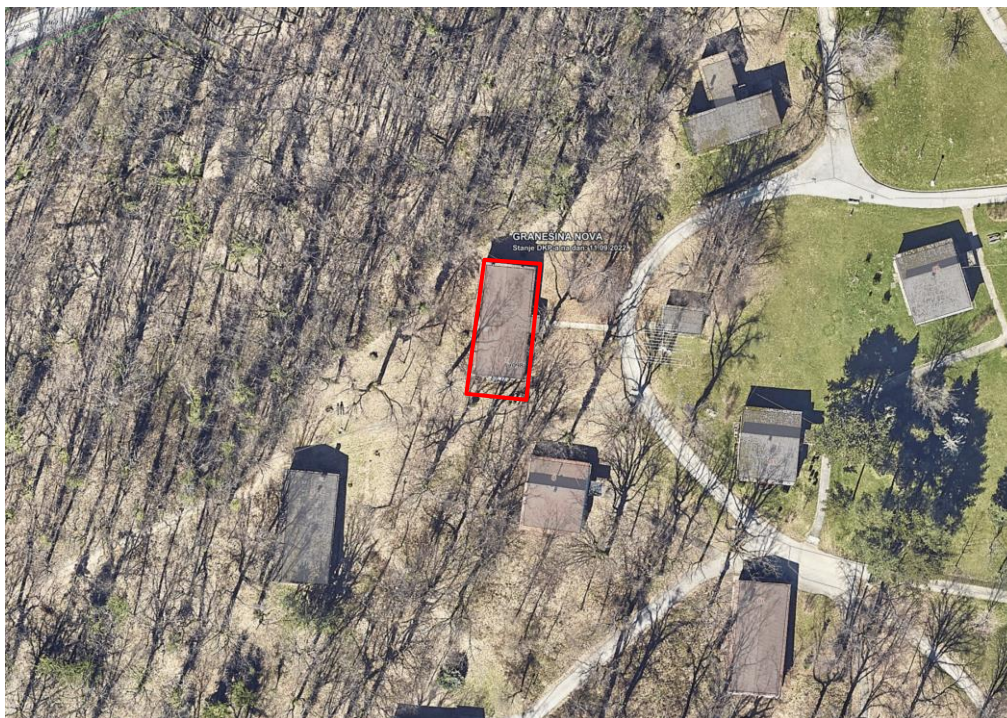
Ivan Vitić (stambeni paviljon tip 3): 22, 24, 26, 28, 29, 32

Ivan Vitić (stambeni paviljon tip 4): 21, 31, 33

Slika 35: Zračna snimka smještajnih jedinica

Izvor: Geoportal

<https://geoportal.dgu.hr/> - Pristupljeno 27. svibnja 2022.

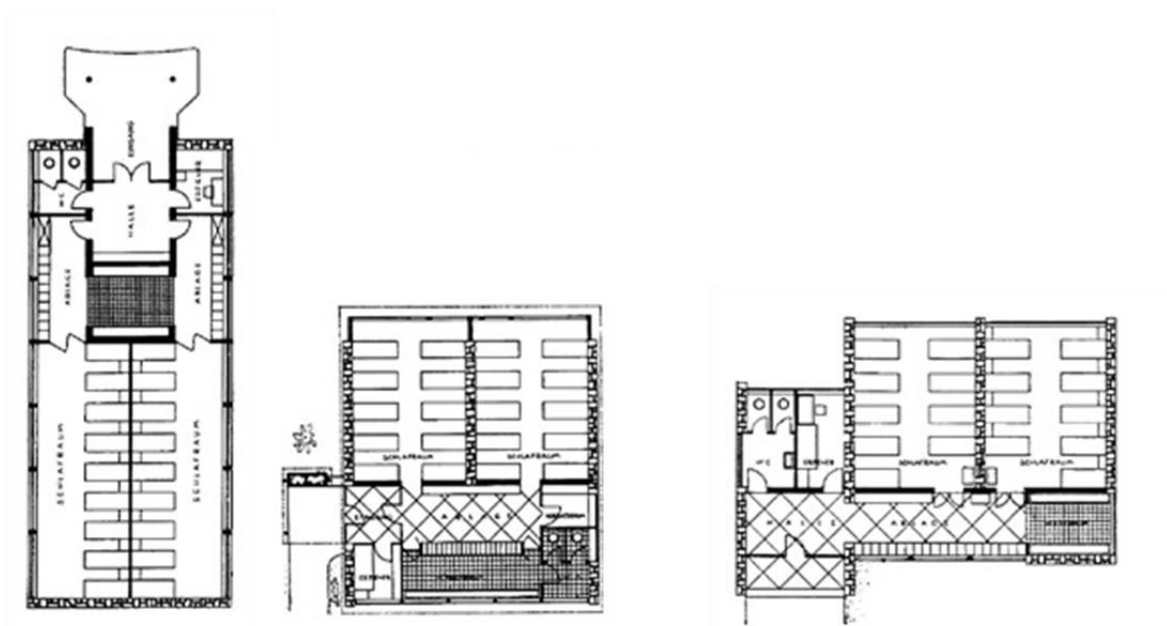
Slika 36: Zračna snimka smještajne jedinice – tip 2

Izvor: Geoportal

<https://geoportal.dgu.hr/> - Pristupljeno 27. svibnja 2022.

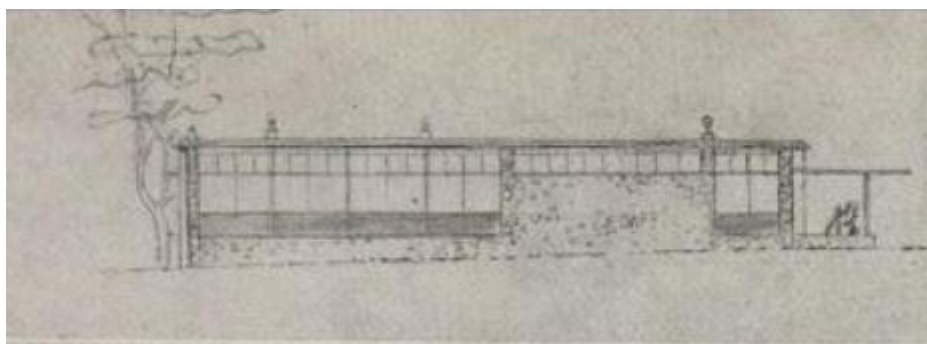
Tlocrtni prikazi Vitićevih stambenih paviljona (Slika 37) pokazuju relativno jednostavnu funkcionalnu shemu s natkrivenim ulazom ili strehom i s po dvije grupne spavaonice, garderobom i sanitarijama.

Varijacijom položaja pojedinih sadržaja autor dobiva izduženi (tip 2), približno kvadratni (tip 3) i relativno razvedni (tip 4) tlocrt, koji ovisno o položaju pojedinih sadržaja omogućava izmjenu relativno zatvorenih i značajno otvorenih ploha projektiranih volumena. Grupiranje pomoćnih sadržaja kod tipova 3 i 4 omogućuje i variranje visine volumena, dok je kod tipa 2 volumen ujednačene visine.

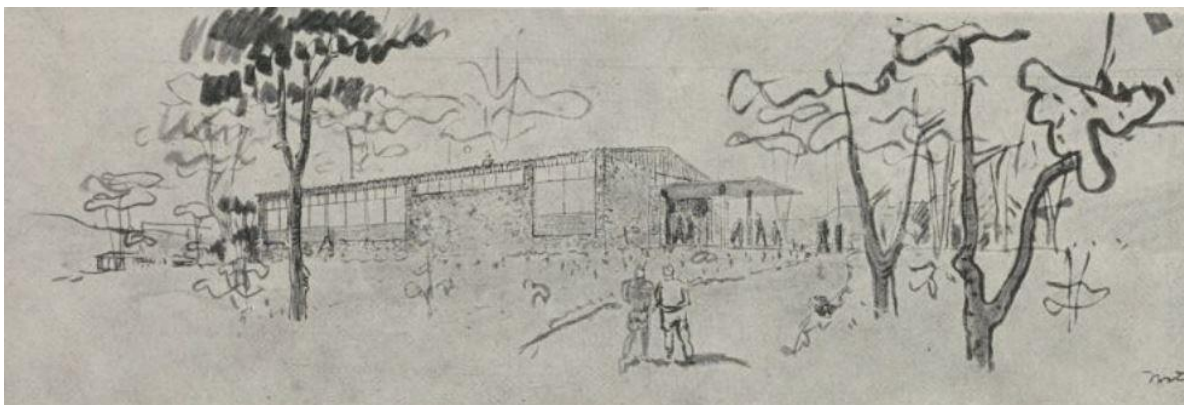

Slika 37: Ivan Vitić, stambeni paviljon tip 2, 3, 4, tlocrti (*Das Werk*, 1953.)
 Izvor: Seissel, J., Vitić, I. (1948). Pionirski grad u Granešini kod Zagreba, *Arhitektura*, 2/11-12

U pogledu izbora materijala, sva tri tipa odlikuju masivni kameni zidovi u kombinaciji s velikoformatnim otvorima ili potezima otvora i eventualno drvenim ispunama, te plitki jednostavni krov, jednostrešan, dvostrešan ili lomljen. Odnos punog i praznog glavna je tema Vitićevih paviljona.

Slika 38: Ivan Vitić, stambeni paviljon tip 2, pročelje
 Izvor: Seissel, J., Vitić, I. (1948). Pionirski grad u Granešini kod Zagreba, *Arhitektura*, 2/11-12

Slika 39: Ivan Vitić, stambeni paviljon tip 2, perspektiva

Izvor: Seissel, J., Vitić, I. (1948). Pionirski grad u Granešini kod Zagreba, *Arhitektura*, 2/11-12

Važno je primjetiti da Ivan Vitić (kao i Marijan Haberle) svoje prikaze pročelja i perspektive značajno dopunjuje prikazom biljaka koje građevinu stavljaju u sasvim određeni krajobrazni kontekst (Slike 32, 38 i 39). Velikoformatni ostakljeni prozori spavaonica na posredan način omogućuju vizualnu povezanost interijera i krajobraza, a ulazna streha koja se ispruža u prostor snažno naznačava ulaz – jedinični otvor u masivnom zidu.

Izvedeno stanje (Slika 40) pokazuje da zelenilo okružuje građevine i plateau, pa se može reći da upravo te zelene površine, kako opisuju Seissel i Vitić (1950.), slobodno isprepletene s izgradnjom organski povezuju naselje u jednu cjelinu. Građevina se s okolnim zelenim površinama i vegetacijom vizualno povezuje preko prozora i ulazne strehe.

Slika 40: Ivan Vitić, stambeni paviljon tip 3 nakon obnove 2004. (fototeka GZZSKiP-a, snimio S.Novak)

4.4. Odnos krajobraza i arhitekture – hotel Ivana Vitića

U sjevernom dijelu Pionirskog grada, na samom spoju područja šumske vegetacije i područja livade, smještena su dva hotela Ivana Vitića, od kojih će se jedan razmatrati za potrebe analize.

Na prikazu projekta iz 1953. (Slika 41.), kao i na novijoj zračnoj snimci (Slika 42.) prikazanih hotela, može se zaključiti da su se i ovdje u izvedbi dogodila manja odstupanja u odnosu na projekt, najviše u oblikovanju komunikacija, ali i smještaju vegetacije na pojedinim mjestima.

Dva prikazana Vitićeva hotela potpuno su identična tlocrtom i dimenzijama. Zgrade hotela su jednokatnice s podrumom, površine 6000 m², a unutar prostora pojavljuju kao relativno izolirani i međusobno paralelni volumeni, koji stoje u orijentaciji sjeveroistok-jugozapad.

Slika 41: Ivan Vitić, Pionirski grad, situacija, 1953. – hoteli
Izvor: Ivan Vitić, Pionirski grad, situacija, 1953. (*Das Werk*, 1953.)

Slika 42: Zračna snimka Vitićevog hotela

Izvor: Geoportal

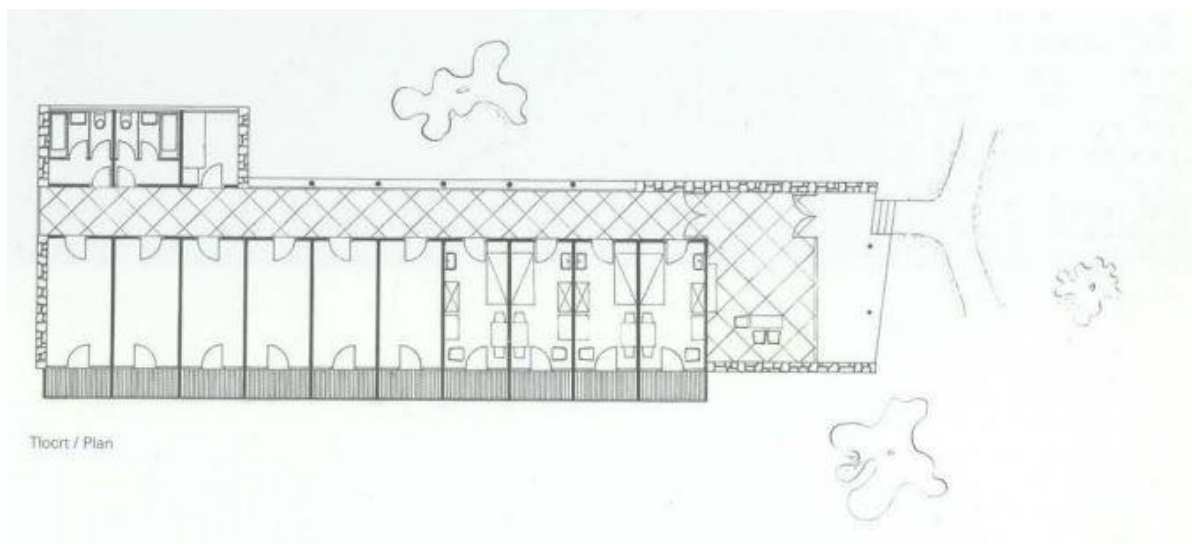
<https://geoportal.dgu.hr/> - Pristupljeno 27. svibnja 2022.

Na projektu prikazanog primjera Vitićevog hotela vidi se da je, kao i kod već spomenutih stambenih paviljona, krajobraz bio njegov unaprijed osmišljeni sastavni dio. Vegetacija u obliku stabala i grmova planirana je u neposrednoj blizini prostora koji okružuje građevinu, što je jasno vidljivo na tlocrtu (Slika 43), prikazima pogleda na ulaznu, bočnu i južnu fasadu (Slika 44), te na skici perspektive hotela (Slika 45).

Tlocrtni prikaz Vitićevog hotela (Slika 43) pokazuje relativno jednostavnu funkcionalnu shemu s 10 manjih jednokrevetnih prostorija spavaonica okrenutih prema jugoistoku, garderobom i sanitarijama, te s natkrivenim ulazom ili strehom koja na ulaznom pročelju djeluje kao poveznica s vanjskim krajobrazom. Spavaonice se vizualno otvaraju prema krajobrazu ostakljenim prozorima velikih formata, a dodatna fizičku povezanost interijera i krajobraza ostvaruje se malim balkonima koji se nastavljaju na prozore spavaonica.

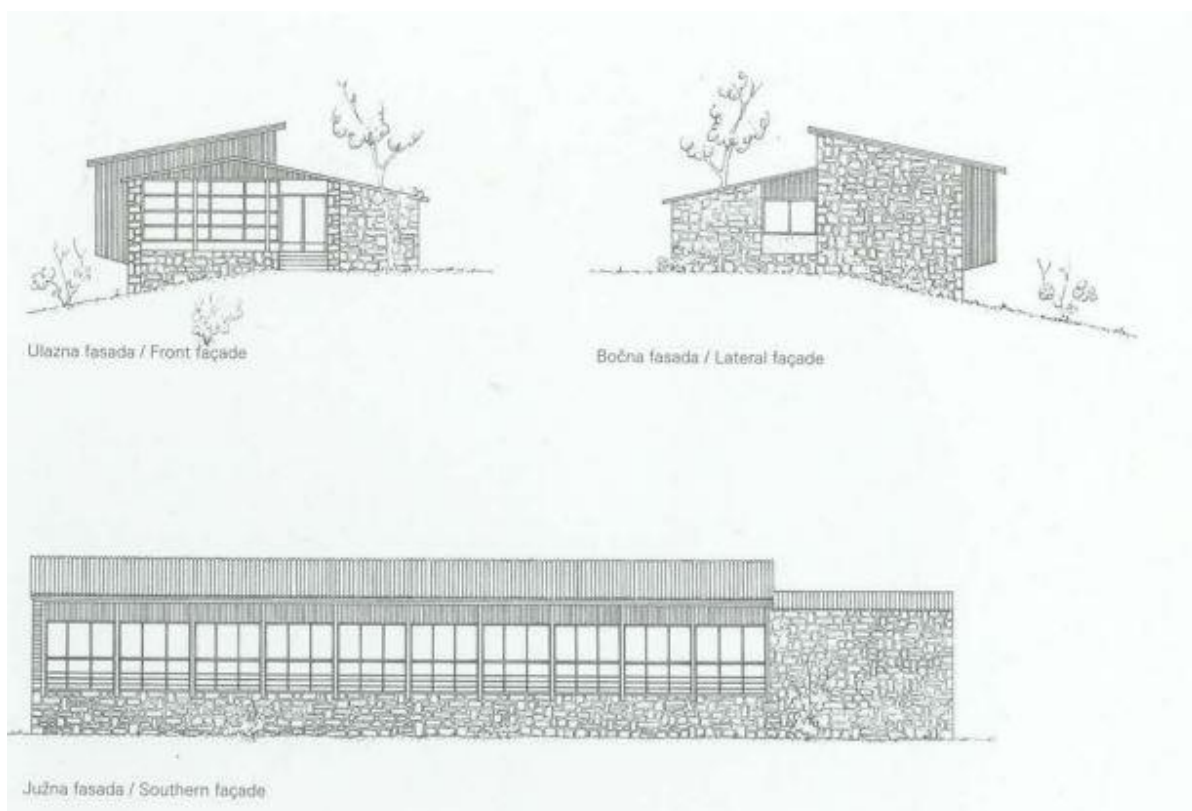
Raspoređivanjem svih 10 spavaonica u jedan kontinuiran niz popraćen dugačkim hodnikom, autor dobiva upečatljivi izduženi tlocrt. U pogledima na pročelja hotela s ulazne i bočne strane (Slika 44) vidi se da grupiranje pomoćnih sadržaja omogućuje variranje visine volumena, kao i kod već prikazanih stambenih paviljona tipa 3 i tipa 4, što je karakteristično za Vitićeve projekte.

Kada je riječ o odabiru materijala, zgradu hotela također odlikuju masivni kameni zidovi u kombinaciji s otvorima ili čak potezima otvora velikih formata i djelomičnim drvenim i betonskim ispunama, te dvostrešni i lomljeni krov. I ovdje je prisutan vidljivi odnos punog i praznog.

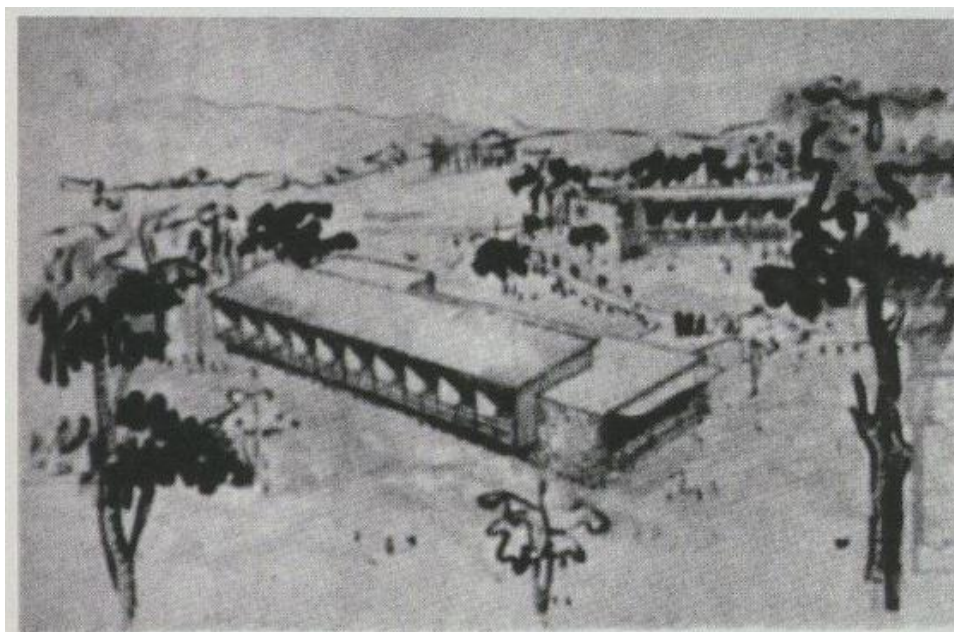
Slika 43: Ivan Vitić, hotel 2 - tlocrt

Izvor: Odak, T. (2006). Sinergija s krajolikom, Pionirski grad, 1948., *Arhitektura* 54/1-217

Slika 44: Ivan Vitić, hotel 2 – pročelja

Izvor: Odak, T. (2006). Sinergija s krajolikom, Pionirski grad, 1948., *Arhitektura* 54/1-217

Slika 45: Ivan Vitić, hotel 2 - perspektiva

Izvor: Izvor: Odak, T. (2006). Sinergija s krajolikom, Pionirski grad, 1948., *Arhitektura* 54/1-217

Izvedeno stanje hotela (Slika 46) pokazuje da sađena vegetacija, postojeće zelene površine koje okružuju građevinu, kao i njezin terasasti položaj na nagibu stvaraju jednu povezanu organsku cjelinu, jedinstveni ambijent i sliku krajobraza.

Slika 46: Ivan Vitić, hotel 2

Zaključak

U ovom diplomskom radu analize odnosa krajobraza i arhitekture na primjeru Pionirskog grada u Granešini ukratko su opisani sam smještaj, postojeće stanje i povijesni pregled planiranja, izgradnje i razvoja Pionirskog grada kroz vrijeme. Iz arhitektonske perspektive, analiza se vršila na razini jedinične građevine, pa se tako može zaključiti da svaka građevina ima svoju umjetničku, konstrukcijsku i funkcionalnu komponentu, te se temeljem toga uspostavljaju međusobni prostorni odnosi, prije svega odnosi između unutrašnjeg i vanjskog prostora građevine, kao i odnosi između bliže i dalje okolice, te sa šireg aspekta gledano, odnosi u sustavu organizacije naselja. Iz perspektive krajobrazne arhitekture, analiza se vršila na razini cjeline, što se u ovom radu očituje kroz analizu cijelog područja Pionirskog grada, što osim prirodne vegetacije uključuje i arhitekturu kao integralni dio krajobraza.

Usporedba projektiranog i izvedenog stanja pokazala je da projekt „Pionirac“, kako je originalno zamišljen, nikada nije izveden u cijelosti.

Usporedba sa sadašnjim stanjem pokazala je pak da je i dio izvedenih građevina danas izvan originalne funkcije (ili izvan bilo kakve funkcije, zapušten i napušten), a dio se koristi na način na koji originalno nije bio zamišljen. Razlog tome su dijelom promijenjenje društvene okolinosti, a dijelom promijenjen pedagoški model. Rezultat toga je umanjena kompleksnost u odnosu na projekt, pa i na originalno izvedeno stanje, i viziju „grada“ kao specifične, relativno samodostatne urbane cjeline posvećene mladima.

Ipak, glavni su elementi, smještaj, prehrana i obrazovanje, izvedeni i unatoč svim povijesnim izazovima pokazali otpornost jezgre koncepta kroz razdoblje od sedamdeset godina.

Prostorni koncept „vrtnog naselja“, kako ga određuju Vitić i Seissel u svom opisu u časopisu Arhitektura 1948. godine, sačuvan je i prepoznatljiv i danas. Tu činjenicu treba vjerojatno zahvaliti pravovremenom prepoznavanju krajobraznih i arhitektonskih, pa i urbanističkih vrijednosti Pionirskog grada i njihovoj zaštiti u svojstvu „kluturno-povijesne cjeline“ koja je „jedinstveni sačuvani primjer arhitekture javne namjene iz prvih poslijeratnih godina u gradu Zagrebu namijenjen rekreaciji djece uz edukaciju“ (Web registar kulturnih dobara RH, Opis).

5. Popis literature

1. Aničić, B. (1997). Krajobrazna arhitektura I stanje u Hrvatskoj. Drugi hrvatski seminar perivojne culture, Osijek, str. 6-12
2. Hrvatska enciklopedija (1999). I, (ur. Brozović, D.), Leksikografski zavod Miroslav Krleža: 361-365, Zagreb
3. Križić, I. (2015). Što s pionirskim gradom u Zagrebu. Zarez, Zagreb. <http://www.zarez.hr/clanci/sto-s-pionirskim-gradom-u-zagrebu> – pristup 26.9.2022.
4. Lynch, K. (1960). Slika jednog grada. Massachusetts Institute of Technology and the President and Fellows of Harvard College. Cambridge, Massachusetts and London
5. Magaš, B. (2013). Misli o arhitekturi. HAZU. Zagreb
6. Mlinar, I. (2016). Ljetna škola Ambientura - Pionirac 2016. - U povodu 65 godina Pionirskog grada. Sveučilište u Zagrebu. Arhitektonski fakultet. Zagreb
7. Odak, T. (2006). Sinergija s krajolikom, Pionirski grad, 1948., *Arhitektura* 54/1-217
8. Perušić, M. (2017). Grad mladih Granešina, povijest gradnje. Časopis Portal 8/2017. Hrvatski restauratorski zavod. Zagreb
9. Seissel, J., Vitić, I. (1948). Pionirski grad u Granešini kod Zagreba, *Arhitektura*, 2/11-12
10. Seissel, J., Vitić, I. (1950). Pionirski grad u Granešini kod Zagreba, *Arhitektura*, 2/1-2
11. Zumthor, P. (2003). Misliti arhitekturu. AGM. Zagreb

5.1. Popis korištenih izvora – poveznica

1. Geoportal kulturnih dobara RH

<https://geoportal.kulturnadobra.hr/geoportal.html#/>

Pristupljeno 24. rujna 2022.

2. Konvencija o europskim krajobrazima

https://narodnenovine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_10_12_144.html

Pristupljeno 24. rujna 2022.

3. licegrada.hr

<https://licegrada.hr/stara-lokomotiva-kao-podsjetnik-na-ukinutu-liniju-slanovec-dubrava/>

Pristupljeno 17. rujna 2022.

4. pogledaj.to

<http://pogledaj.to/arhitektura/pionirski-grad-bi-trebao-uistinu-postati-grad-mladih/>

Pristupljeno 26. rujna 2022.

5. Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

<https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-2285>

Pristupljeno 24. rujna 2022.

5.2. Izvori slika

Slika 1 – Google Maps,
<https://www.google.com/maps/place/Grad+mladih/@45.8531518,16.0488217,805m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x0:0x67a9fb35a43bec4!8m2!3d45.8545029!4d16.0517134> -
pristupljeno 3. kolovoza 2022.

Slika 2 – Geoportal, <https://geoportal.dgu.hr/> - pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 3 – fotografirao autor

Slika 4 – fotografirao autor

Slika 5 – Geoportal, <https://geoportal.dgu.hr/> - pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 6 – Geoportal, <https://geoportal.dgu.hr/> - pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 7 – fotografirao autor

Slika 8 – fotografirao autor

Slika 9 – fotografirao autor

Slika 10 – fotografirao autor

Slika 11 – fotografirao autor

Slika 12 – Geoportal, <https://geoportal.dgu.hr/> - pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 13 – fotografirao autor

Slika 14 – fotografirao autor

Slika 15 – fotografirao autor

Slika 16 – Geoportal, <https://geoportal.dgu.hr/> - pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 17 – Geoportal, <https://geoportal.dgu.hr/> - pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 18 – fotografirao autor

Slika 19 – Geoportal, <https://geoportal.dgu.hr/> - pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 20 – Geoportal, <https://geoportal.dgu.hr/> - pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 21 – fotografirao autor

Slika 22 – fotografirao autor

Slika 23 – fotografirao autor

Slika 24 – Ivan Mlinar, Ljetna škola Ambientura - Pionirac 2016. - U povodu 65 godina Pionirskog grada, 2016. (Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Zagreb)

Slika 25 – Ivan Vitić, Pionirski grad, situacija, 1953. (*Das Werk*, 1953.)

Slika 26 – Geoportal, <https://geoportal.dgu.hr/> - pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 27 – Geoportal, <https://geoportal.dgu.hr/> - pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 28 – Geoportal, <https://geoportal.dgu.hr/> - pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 29 – Geoportal, <https://geoportal.dgu.hr/> - pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 30 – Geoportal, <https://geoportal.dgu.hr/> - pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 31 – Pionirski grad, snimka iz zraka, 1958. (fototeka MGZ-a, 40527)

Slika 32 – Marijan Haberle, perspektiva stambenog paviljona tip 1, 1948. (*Arhitektura*, 11 – 12, 1948., 4)

Slika 33 – Ivan Mlinar, Ljetna škola Ambientura - Pionirac 2016. - U povodu 65 godina Pionirskog grada, 2016. (Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Zagreb)

Slika 34 – Ivan Vitić, Pionirski grad, situacija, 1953. (*Das Werk*, 1953.)

Slika 35 – Geoportal, <https://geoportal.dgu.hr/> - pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 36 – Geoportal, <https://geoportal.dgu.hr/> - pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 37 – Seissel, J., Vitić, I. (1948). Pionirski grad u Granešini kod Zagreba, *Arhitektura*, 2/11-12

Slika 38 – Seissel, J., Vitić, I. (1948). Pionirski grad u Granešini kod Zagreba, *Arhitektura*, 2/11-12

Slika 39 – Seissel, J., Vitić, I. (1948). Pionirski grad u Granešini kod Zagreba, *Arhitektura*, 2/11-12

Slika 40 – fotografirao autor

Slika 41 – Ivan Vitić, Pionirski grad, situacija, 1953. (*Das Werk*, 1953.)

Slika 42 – Geoportal, <https://geoportal.dgu.hr/> - pristupljeno 27. svibnja 2022.

Slika 43 – Odak, T. (2006). Sinergija s krajolikom, Pionirski grad, 1948., *Arhitektura* 54/1-217

Slika 44 – Odak, T. (2006). Sinergija s krajolikom, Pionirski grad, 1948., *Arhitektura* 54/1-217

Slika 45 – Odak, T. (2006). Sinergija s krajolikom, Pionirski grad, 1948., *Arhitektura* 54/1-217

Slika 46 – fotografirao autor

Životopis

Student Domagoj Tomić rođen je 12. lipnja 1995. godine u Ogulinu, a živi u Zagrebu, u Republici Hrvatskoj. Završio je IX. Gimnaziju u Zagrebu, a pohađao ju je u vremenu od 2010. do 2014. godine. Ima završen preddiplomski sveučilišni studij Krajobrazne arhitekture na Agronomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, u vremenu od 2014. do 2019. godine. Trenutno pohađa apsolventsku godinu diplomskog sveučilišnog studija Krajobrazne arhitekture. Od stranih jezika, govori engleski jezik stupnja C1, te je sposoban služiti se njime u govoru, pisanju i razumijevanju. Svakodnevno se služi računalom, te vrlo dobro poznaje računalne programe Microsoft Office-a, AutoCAD, SketchUp, Lumion i Realtime Landscaping Architect.